

ทุนทางเศรษฐกิจ (Economic Capital) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)

1 บทนำ

1.1 สถานการณ์ในโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบซึ่งกันและกันทั้งในทางบวกและลบอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ การพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนและมั่นคงจึงจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกัน สร้างภูมิต้านทาน และสร้างความสมดุลในการพัฒนาแต่ละด้านให้เกิดขึ้น การลงทุนและการสร้างความเข้มแข็งของประเทศจะต้องเป็นการลงทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป เพื่อให้ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางสิ่งแวดล้อมเป็นเสาหลักในการพัฒนาระยะต่อไปได้อย่างสมดุล

1.2 การสะสมทุนทางเศรษฐกิจเพื่อสนับสนุนการพัฒนาในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงและมั่นคงของประเทศในอนาคตมีความจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในด้านหนึ่งกระแสโลกาภิวัตน์ได้ทำให้ประเทศที่มีการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเสรีโดยการเปิดประเทศในการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศเช่นประเทศไทยต้องอยู่ท่ามกลางกระแสการพัฒนาที่มุ่งเน้นการแข่งขันกันอย่างรุนแรงเพื่อสร้างรายได้ให้กับประเทศ ซึ่งทำให้ประเทศไทยต้องปรับตัวให้สามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจของประเทศเข้ากับระบบเศรษฐกิจโลกได้อย่างรู้เท่าทันเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชาติได้อย่างแท้จริง แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ต้องเร่งสร้างภูมิคุ้มกันและกลไกภายในประเทศที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดการกระจายผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับประชาชนทุกกลุ่มในชาติ และแน่นอนว่าผลประโยชน์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นอย่างทั่วถึงหรือมีการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรมได้นั้นจะต้องสร้างความเข้าใจอย่างถ่องแท้ร่วมกันของทุกภาคีการพัฒนาถึงแนวทางการพัฒนาทุนทุกประเภทและผลของการพัฒนาทุนทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นต่อสถานการณ์และทุนทางเศรษฐกิจเอง ต่อทุนทางสังคม และต่อทุนทางสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจะต้องมีการกำหนดบทบาทของภาคีการพัฒนา และความพยายามร่วมกันของภาคีการพัฒนาทุกภาคีในการพัฒนาทุนทั้ง 3 ด้าน

2 ความหมายและองค์ประกอบของทุนทางเศรษฐกิจ

ทุนทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ทุน 4 กลุ่มหลัก ดังนี้

2.1 **ทุนทางกายภาพ (Physical capital)** : เป็นสินทรัพย์ที่มีตัวตนและสามารถใช้ในการสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ ซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่มย่อย อันได้แก่

(1) **สินทรัพย์ถาวร (Fixed asset)**¹ เป็นสินทรัพย์ที่สามารถสร้างขึ้นได้ ได้แก่ เครื่องมือเครื่องจักร สิ่งปลูกสร้าง และซอฟต์แวร์ ซึ่งในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในชาติหรือเพื่อการส่งออกและสร้างเงินตราที่เป็นต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นการผลิตโดยภาครัฐหรือโดยภาคเอกชนนั้นจำเป็นต้องใช้ทุนทางเศรษฐกิจร่วมกับทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม การรู้จักเลือกสรรการใช้จ่ายอย่างเหมาะสมจะทำให้ทั้งภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาครัฐ มีการออม ที่สามารถนำไปใช้ในการสร้างและสะสมสินทรัพย์ถาวรให้มีเพิ่มขึ้น เพื่อสร้างช่องทางในการสร้างรายได้จากสินทรัพย์ดังกล่าว ซึ่งแน่นอนว่าการเลือกสรรทั้งประเภทและปริมาณของสินทรัพย์ที่สะสมรวมทั้งการใช้สินทรัพย์นั้นๆ ในการสร้างรายได้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งส่วนหนึ่งก็มาจากคุณธรรม จริยธรรม และองค์ความรู้ของผู้คนในสังคมนั้นเอง

(2) **สินทรัพย์ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure asset)** มี 4 สาขาหลัก ได้แก่ ขนส่ง สื่อสาร พลังงาน และสาธารณสุข โดยทุนโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้นับเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สนับสนุนการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิตของประชาชนในทุกๆ ระดับ ตัวอย่างของสินทรัพย์โครงสร้างพื้นฐานในรายละเอียดประกอบด้วย

➤ ด้านขนส่ง เช่น ระบบถนน ระบบราง ท่าเรือ ท่าอากาศยาน และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการขนส่ง เป็นต้น

➤ ด้านสื่อสารโทรคมนาคม เช่น ระบบบริการโทรศัพท์ประจำที่ โทรศัพท์เคลื่อนที่ โครงข่ายหลัก (เคเบิลใยแก้ว ดาวเทียม วงจรสื่อสารระหว่างประเทศ) เป็นต้น

➤ ด้านพลังงาน เช่น ระบบผลิตไฟฟ้า ระบบส่ง ระบบจำหน่าย แหล่งเชื้อเพลิง ท่อก๊าซ/น้ำมัน โรงกลั่น เป็นต้น

➤ ด้านสาธารณสุข เช่น ระบบประปา ระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบกำจัดขยะ เป็นต้น

➤ ด้านระบบน้ำ เช่น ระบบกักเก็บน้ำ ระบบส่งและกระจายน้ำ ระบบป้องกันน้ำท่วม เป็นต้น

นอกจากนี้โครงสร้างพื้นฐานยังรวมถึง บริการทางการศึกษา บริการทางการแพทย์และสาธารณสุข ระบบกฎหมาย และกฎระเบียบต่างๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการใช้ทุนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และนับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสร้างระเบียบและความสงบในสังคม เป็นต้น

¹ ในระดับภาพรวมของประเทศได้มีการประเมินมูลค่าของสินทรัพย์ถาวรไว้ในบัญชีของสต็อกทุนของ 2 สถาบันคือ ของภาคเอกชน และของภาครัฐ โดยจำแนกเป็นการสะสมทุนภาครัฐและภาคเอกชนตามรายสาขาการผลิต 11 สาขาหลัก ดังนั้นมูลค่ารวมของสต็อกทุนนับว่าเป็นมูลค่าของทุนทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งประกอบด้วยทุนทั้งที่เป็นของสาธารณะในระดับชาติ ระดับชุมชน และทุนของภาคเอกชนซึ่งก็คือครัวเรือนประเภทต่างๆ นั้นเอง (สินทรัพย์ของครัวเรือนเกษตร และครัวเรือนธุรกิจ เป็นต้น)

(3) ที่ดิน น้ำ ป่าไม้ และระบบนิเวศนั้นก็นับเป็นทุนทางกายภาพเช่นกันเมื่อพิจารณาทุนทางเศรษฐกิจในความหมายอย่างกว้าง แต่อย่างไรก็ตามในประเทศไทยนั้นยังไม่ได้มีการประเมินมูลค่าของที่ดิน น้ำ ป่าไม้ และระบบนิเวศนี้ไว้อย่างเป็นระบบที่เรียกว่าบัญชีสมดุลของประเทศ ซึ่งขณะเดียวกันทุนทางกายภาพประเภทนี้ก็นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.2 ทุนหรือสินทรัพย์ทางการเงิน (Financial capital/assets) : เป็นเครื่องมือที่แสดงสิทธิเรียกร้องและภาระผูกพันระหว่างภาคเศรษฐกิจหรือบุคคล ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงการออมและการลงทุน โดยประชาชน ภาคธุรกิจ และรัฐบาลที่มีเงินออมสามารถเลือกที่จะออมได้ในรูปแบบต่างๆ ในขณะที่ประชาชน ภาคธุรกิจ หรือรัฐบาลที่ขาดเงินออมแต่มีความจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อการใช้จ่ายและการลงทุน ก็สามารถระดมเงินออมจากระบบการเงิน โดยผ่านเครื่องมือทางการเงินต่างๆ เช่น การขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินที่รับฝากเงิน หรือการออกพันธบัตรเพื่อจำหน่ายให้กับประชาชนหรือภาคธุรกิจเอกชน เป็นต้น

ดังนั้นการจัดสรรการใช้จ่ายอย่างเหมาะสมทั้งในภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาครัฐ และมีการระดมการออมและการนำเงินออมมาใช้อย่างเหมาะสมจะช่วยสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะการลงทุนซึ่งมีความจำเป็นในการเพิ่มทุนทางเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนาในอนาคตอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันผลตอบแทนจากการลงทุนและสินทรัพย์ที่เกิดจากการลงทุนก็นับเป็นการเพิ่มทุนทางเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นการเพิ่มทุนทั้งในระดับประชาชน ครัวเรือน และประเทศชาติ และจะเห็นว่าในกระบวนการส่งเสริมการออมและการระดมเงินออมมาใช้ในการลงทุนนั้นภาคการเงินของประเทศมีบทบาทที่สำคัญ โดยที่ภาคการเงินจะต้องมีกลไกและเครื่องมือทางการเงิน รวมทั้งการบริหารจัดการที่เหมาะสม เพื่อช่วยกระตุ้นให้เกิดการออมในรูปแบบที่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าต่อผู้ออมและในขณะเดียวกันก็ต้องมีการนำเงินออมไปใช้สำหรับการสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ สินทรัพย์ทางการเงิน² ประกอบด้วย

- (1) ทองที่ใช้เป็นทุนสำรอง และ SDRs ซึ่งดำรงไว้โดยธนาคารแห่งประเทศไทย
- (2) เงินสด เงินฝาก และสินเชื่อ ซึ่งเป็นสินทรัพย์ส่วนบุคคลหรือครัวเรือน ของภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชน
- (3) เงินสะสมประกันชีวิต กองทุนที่เป็นการออมแบบผูกพันระยะยาว ซึ่งเป็นสินทรัพย์ส่วนบุคคลหรือครัวเรือน
- (4) หลักทรัพย์ ได้แก่ หุ้น ตราสารหนี้ หน่วยลงทุน และตราสารอนุพันธ์ ซึ่งเป็นสินทรัพย์ส่วนบุคคลหรือครัวเรือน
- (5) สินเชื่อทางการค้าและอื่น ๆ ซึ่งเป็นสินทรัพย์ ภาคธุรกิจ ส่วนบุคคลหรือครัวเรือน

² สินทรัพย์ทางการเงินมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากทุนประเภทอื่นคือจะมีสถานะเป็นทั้งทรัพย์สินและหนี้สินในเวลาเดียวกัน หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นเครื่องมือที่แสดงสิทธิเรียกร้องและภาระผูกพัน (Claims and obligations) ระหว่างภาคเศรษฐกิจ ดังนั้นในการวัดความมั่งคั่งของประเทศส่วนที่เป็นสินทรัพย์หรือทุนทางการเงินจึงนับเฉพาะสิทธิเรียกร้องสุทธิที่มีกับประเทศอื่นๆ ส่วนที่เป็นสิทธิเรียกร้อง/หนี้สินระหว่างภาคเศรษฐกิจในประเทศจะถูกหักล้างกันไป

2.3 สินทรัพย์ที่ไม่สามารถจับต้องได้ทางกายภาพ แต่สามารถอ้างสิทธิประโยชน์ได้ในอนาคต (Intangible Capital) : แหล่งที่มาของสินทรัพย์ที่ไม่สามารถจับต้องได้ส่วนใหญ่มาจากการค้นพบหรือนวัตกรรม รูปแบบปฏิบัติขององค์กร (organizational practices) และทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งสินทรัพย์ในกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญเพิ่มขึ้นตามลำดับโดยจะมีบทบาทในการทดแทนปัจจัยการผลิตในรูปที่ดิน พลังงาน หรือวัตถุดิบ มากขึ้น ทั้งนี้ สินทรัพย์ในกลุ่มนี้ประกอบด้วย

- (1) กลุ่มที่มีการจดทะเบียนหรือสามารถวัดมูลค่าเป็นตัวเงิน เช่น สิทธิบัตร (patents) ลิขสิทธิ์ (copyright) เครื่องหมายการค้า (trade mark) ยี่ห้อ (brand) สิทธิทางการค้า (franchise)
- (2) ความรู้/ภูมิปัญญา (knowledge and wisdom)
- (3) วัฒนธรรม (culture)
- (4) ทักษะและศักยภาพของมนุษย์ (skills)
- (5) การบริหารจัดการที่ดี (good governance)

สินทรัพย์ในกลุ่มนี้เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยที่สินทรัพย์ในกลุ่มนี้จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุนมนุษย์จากแรงกดดันและปัญหาทางสังคม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เสริมสร้างคุณภาพชีวิต และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจากการเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการ รวมทั้งการใช้พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจะเห็นว่า สินทรัพย์ในกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญเพิ่มขึ้นโดยจะมีบทบาททดแทนปัจจัยการผลิตในรูปที่ดิน พลังงาน หรือวัตถุดิบ มากขึ้น

แหล่งที่มาของสินทรัพย์ดังกล่าวส่วนใหญ่มาจากการค้นพบหรือนวัตกรรม รูปแบบปฏิบัติขององค์กร (organizational practices) และทรัพยากรมนุษย์ และทุนประเภทนี้บางรายการสามารถนับว่าเป็นทั้งทุนทางสังคมและทุนทางเศรษฐกิจ และเป็นความเชื่อมโยงระหว่างทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมที่สำคัญ

2.4 แรงงาน/ทรัพยากรมนุษย์ : นับเป็นทั้งทุนทางเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญ ในระบบเศรษฐกิจคนจะมีบทบาทเป็นทั้งเจ้าของวัตถุดิบ เป็นแรงงาน เป็นผู้ผลิต และเป็นผู้บริโภค ดังนั้นคนจึงเป็นทั้งผู้สร้างการพัฒนาและเป็นผู้รับผลจากการพัฒนา โดยที่แรงงานหรือทรัพยากรมนุษย์มีบทบาทสำคัญในการสร้างทุนทางเศรษฐกิจและจะได้รับผลจากการสร้างทุนทางเศรษฐกิจ ดังนั้นการพัฒนาทุนทางสังคมโดยเฉพาะการเพิ่มคุณภาพของคนหรือแรงงานให้มีศักยภาพ มีจริยธรรมและคุณธรรมจะเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการสนับสนุนให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพการสร้างทุนเศรษฐกิจซึ่งก็จะมีผลต่อเนื่องต่อการสร้างทุนทางสังคมเองในที่สุด

3

สถานภาพทุนทางเศรษฐกิจ

การประเมินสถานภาพทุนทางเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยรวมที่ผ่านมาปรากฏว่า ความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศที่ได้มาต้องทุ่มเทใช้ทุนหรือทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ไปอย่างมาก และมีลักษณะของการสร้างทุนและการใช้ทุนซึ่งในด้านหนึ่งก็ช่วยสร้างความมั่งคั่งให้กับประชาชนบางกลุ่ม

ชุมชนบางชุมชน และประเทศชาติ แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ทำให้เกิดความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน ชุมชน และประเทศชาติ ดังนี้

3.1 สถานภาพของทุนทางกายภาพ : โดยจะแยกพิจารณาเป็น 2 ส่วนคือสินทรัพย์ถาวรและโครงสร้างพื้นฐาน ดังนี้

(1) สถานภาพสินทรัพย์ถาวร (Fixed assets)

ระดับประเทศ

➤ การใช้ทุนยังขาดประสิทธิภาพทำให้ผลตอบแทนของการลงทุนต่ำและไม่ช่วยให้เกิดการสะสมทุนอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การเพิ่มการผลิตสินค้าและบริการต้องมาจากการลงทุนเพิ่มขึ้นในเชิงปริมาณ กล่าวคือ มีการใช้ทุนมากขึ้นในเชิงปริมาณเพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตสินค้าและบริการ แต่คุณภาพหรือประสิทธิภาพของการใช้ทุนโดยเฉลี่ยค่อนข้างทรงตัวหรือลดลงในบางสาขาการผลิต ดังนั้นเจ้าของทุนจึงได้รับผลตอบแทนต่ำซึ่งหมายความว่า การสะสมทุนต่อเนื่องจากผลพวงของการใช้ทุนที่มีอยู่จึงอยู่ในระดับต่ำ

➤ การลงทุนและการสะสมทุนส่วนหนึ่งเป็นของต่างชาติ จึงทำให้เกิดความเสี่ยงจากการย้ายฐานการลงทุนและการส่งกลับผลตอบแทนจากการลงทุนแทนที่จะมีการสะสมทุนอย่างต่อเนื่องในประเทศไทย กล่าวคือการสะสมทุนในสินทรัพย์ถาวรโดยนักลงทุนต่างชาติหรือบรรษัทข้ามชาติเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ซึ่งนับเป็นแหล่งทุนสำคัญในการผลิตสินค้าและบริการ รวมทั้งการจ้างงานที่สำคัญของประเทศ จึงอาจเกิดความเสี่ยงขึ้นได้หากมีการย้ายฐานการผลิต หรือมีการส่งผลตอบแทนจากการลงทุนกลับไปยังประเทศเจ้าของทุน นอกจากนี้ อาจเกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการใช้เทคโนโลยีที่ประเทศเจ้าของทุนเห็นว่า จะสร้างมลพิษกับประเทศตนจึงเลือกที่จะย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่น อย่างไรก็ตามประเทศที่ได้รับเลือกเป็นฐานการผลิตอาจได้รับประโยชน์จากการถ่ายทอดเทคโนโลยีถ้าแรงงานมีศักยภาพในการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้น

สาเหตุหลัก 2 ประการที่ทำให้ประเทศไทยต้องพึ่งพาการลงทุนและการสะสมทุนของต่างชาติอย่างต่อเนื่องคือ (1) การขาดเงินออมที่นำมาลงทุนเพื่อสร้างทุนต่อ จึงต้องอาศัยการกู้เงินจากต่างประเทศ หรือการดึงดูดให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนโดยตรงในประเทศไทย แม้ว่าในช่วงปี 2541-2547 ประเทศไทยจะอยู่ในฐานะที่ดูเหมือนจะมีเงินออมเพียงพอในการลงทุน³ แต่ทั้งนี้ เป็นเพราะการลงทุนของประเทศอยู่ในระดับต่ำ (ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากที่มีการลงทุนในระดับที่สูงเกินระดับที่เหมาะสมในช่วงก่อนหน้านั้น) โดยที่การออมของประเทศเพิ่มขึ้นน้อย โดยเฉพาะการออมของครัวเรือนและภาครัฐ และ (2) การที่ประเทศไทยขาดทุนประเภทที่จับต้องไม่ได้แต่มีมูลค่า (Intangible assets) โดยเฉพาะองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสร้างแบรนด์ หรือแม้แต่องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการการผลิต การตลาด และการกระจายสินค้า ซึ่งการขาดแคลนทุนประเภทนี้ส่วนหนึ่งสะท้อนถึงการขาดการลงทุนในระดับที่เหมาะสมในการพัฒนาทุนมนุษย์และในระยะเวลาที่ยาวนานต่อเนื่อง

3

หรือดุลบัญชีเดินสะพัดมีฐานะเกินดุล

➤ **ดังนั้นเทคโนโลยีที่ติด (embody) มากับเครื่องจักรที่ต้องนำเข้ามา** จากต่างประเทศนั้นจึงเป็นสิทธิบัตรของต่างชาติ ทำให้ทั้งรายจ่ายการนำเข้าเครื่องจักรและค่าใช้จ่ายค่ารอยัลตี้สูงขึ้นตามไปด้วยเมื่อมีการสะสมทุนเพิ่มขึ้น ในปัจจุบันบัญชีดุลการชำระเงินของประเทศแสดงว่ารายได้ทั้งผลตอบแทนจากการลงทุนในรูปของผลประกอบการและค่าใช้จ่ายค่ารอยัลตี้ และเครื่องหมายการค้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกนัยหนึ่งกล่าวได้ว่าผลตอบแทนหรือผลประกอบการที่เกิดจากการใช้ทุนในการสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะเป็นของต่างชาติ โดยที่ผลประโยชน์ที่ตกแก่ประชาชน ชุมชน และประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นค่าแรงงานและค่าวัตถุดิบจากภายในประเทศ ซึ่งมักจะมีสัดส่วนต่ำกว่าผลตอบแทนของทุนประเภทเทคโนโลยี องค์ความรู้ และเงินทุน และในกรณีที่แรงงานเป็นแรงงานไร้ฝีมือด้วยแล้วผลตอบแทนก็จะยิ่งต่ำ โดยที่บ่อยครั้งแรงงานต้องทำงานในบรรยากาศที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพ ในขณะที่ของเสียที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตก็จะกลายเป็นปัญหาและภาระในการจัดการของประเทศไทยถ้าหากไม่มีกลไกทางภาษีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม รวมทั้งมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

➤ **การลงทุนเพื่อสะสมทุนเพิ่ม และการใช้ทุนเพื่อการผลิตส่วนใหญ่ยังเห็นการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม** เช่นอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ปิโตรเลียมและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งอุตสาหกรรมยานยนต์ ซึ่งแม้ว่าจะสร้างรายได้ให้กับประเทศ จากการส่งออก และการจ้างงาน แต่ก็มีความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดมลภาวะสูง ดังนั้นจึงต้องประเมินผลตอบแทนจากการลงทุนและการใช้ทุนในสาขาการผลิตต่างๆ โดยคำนึงถึงต้นทุนด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย

จากสถานการณ์และลักษณะการใช้ทุนดังกล่าว แสดงว่าประเทศไทยยังไม่ได้ใช้ทุนอย่างเต็มประสิทธิภาพ และขาดการต่อยอดเพื่อให้เกิดการสะสมทุนอย่างเต็มที่โดยอาศัยองค์ความรู้และคุณภาพของทุนมนุษย์ ประกอบกับประเทศไทยต้องพึ่งพาทุนทางการเงิน ทุนทางเทคโนโลยี และวัตถุดิบที่นำเข้าจากต่างประเทศมากขึ้น จึงทำให้เมื่อมีการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจเกิดขึ้น แต่มีรายได้เงินตราต่างประเทศจากการส่งออกสินค้าและบริการไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้เงินตราต่างประเทศเพื่อนำเข้าสินค้าและบริการจากต่างประเทศ ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาที่ประเทศมีการออมต่ำกว่าความต้องการที่จะลงทุน

การประเมินนี้แสดงถึงประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ 2 ประการที่ควรให้ความสำคัญในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 10 คือ

- (1) การระดมการออมโดยการเลือกสรรการใช้จ่ายในระดับที่เหมาะสม และเลือกแนวทางการออมที่เหมาะสม เป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการสร้างทุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และ
- (2) การนำเงินออมหรือเงินทุนมาใช้ในการลงทุนอย่างเหมาะสม และสนับสนุนให้เกิดการใช้ทุนอย่างมีประสิทธิภาพและมีผลตอบแทนคุ้มค่าโดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นต่อทุนทางสังคมและทุนทางสิ่งแวดล้อม เป็นอีกเงื่อนไขที่สำคัญในการสร้างทุนในอนาคต

ระดับชุมชน สถานภาพการใช้ทุนที่ประเมินจากระดับประเทศส่วนหนึ่งก็สะท้อนถึงข้อเท็จจริงว่าการสะสมทุนในระดับชุมชนที่ยังมีน้อย โดยส่วนใหญ่อยู่ในรูปของเครื่องมือทางการเกษตร/หัตถกรรม นอกจากนั้นการใช้ทุนโดยเฉพาะในกลุ่มของปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานในระดับชุมชนมักเป็นขนาดเล็ก อายุการใช้งานต่ำ ยังขาดประสิทธิภาพ และในหลายชุมชนการสร้างทุนไม่สอดคล้องกับเงื่อนไขหรือลักษณะของชุมชน ทำให้ในระดับภาพรวมของประเทศเป็นการสะสมทุนที่

กระจุกตัวอยู่ในสาขาเศรษฐกิจใหญ่ อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในชุมชนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จึงนับว่าเป็นการสะสมทุนในระดับท้องถิ่น ซึ่งผลของการใช้ทุนมักจะเกิดขึ้นกับประชาชนในชุมชนนั้น ๆ เช่น การสร้างงานและการเพิ่มทักษะของประชาชน การสร้างค่านิยมหรือทัศนคติของประชาชนในชุมชนต่อประเภทของการทำงานที่ทำได้และการสร้างรายได้ เช่นเดียวกับการใช้ทรัพยากรในชุมชน รวมทั้งผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมของชุมชน แต่อย่างไรก็ตามองค์ความรู้หรือเทคโนโลยีที่แฝงอยู่ในเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่าง ๆ ของวิสาหกิจชุมชนก็ยังเป็นเพียงเทคโนโลยีขั้นพื้นฐาน และการสร้างทักษะให้กับประชาชนในชุมชนยังมีน้อย

ระดับครัวเรือน การสะสมทุนในระดับครัวเรือนยังกระจุกตัวอยู่ที่ครัวเรือนที่มีรายได้สูง โดยที่ครัวเรือนรายได้ต่ำยังมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย และมีปัญหาหนี้สิน จึงยังขาดการสะสมทุนทั้งในรูปแบบที่เป็นเงินออม หรือ ทั้งในรูปแบบของสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ ดังนั้นครัวเรือนในกลุ่มนี้จึงยังไม่มีความพร้อมที่จะลงทุนเพื่อสร้างอาชีพ การดูแลสุขภาพ หรือเพื่อการสร้างองค์ความรู้ให้กับลูกหลานได้เต็มที่ การลงทุนของภาครัฐเพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและทุนสาธารณะประเภทสถานศึกษา สถานพยาบาล รวมทั้งบุคลากรด้านการสอนและการแพทย์จึงมีความจำเป็น นอกจากนี้ครัวเรือนในชนบทยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินที่หลากหลายทำให้การออมยังมีรูปแบบที่จำกัดอยู่ที่การฝากเงินกับสถาบันการเงินหรือสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นหลัก โดยที่ผลตอบแทนจากการออมอาจจะไม่จูงใจที่จะกระตุ้นการออมเท่าที่ควร ในขณะที่ในอีกด้านหนึ่งการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อก็ยังมีจำกัด การพัฒนาการเงินหรือช่องทางสินเชื่อจุลภาคหรือรายย่อย (Micro financing and banking) จึงเป็นแนวทางสำคัญในการสนับสนุนการสร้างทุนในระดับครัวเรือนโดยเฉพาะครัวเรือนรากหญ้า

(2) สถานภาพทุนโครงสร้างพื้นฐาน

ระดับประเทศ

» ระบบโครงสร้างพื้นฐานของประเทศสามารถตอบสนองความต้องการของภาคเศรษฐกิจได้ในเชิงปริมาณ แต่ไม่ประหยัดและต้นทุนสูง

» การพัฒนาและการใช้งานโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจยังกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่เศรษฐกิจ/ฐานการผลิตใหญ่เป็นสำคัญ

» การขนส่งในรูปแบบที่หลากหลาย (Multi Modal) ยังไม่มีประสิทธิภาพและขาดการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ

» การลงทุนด้านพลังงานโดยเฉพาะการพัฒนาพลังงานทางเลือกยังอยู่ในระดับต่ำ

ระดับชุมชนและครัวเรือน

» การกระจายของโครงสร้างพื้นฐานด้านสื่อสารไม่เท่าเทียมกัน ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ (Digital Divide) ซึ่งส่งผลต่อการเข้าถึงข่าวสาร ความรู้ และเป็นอุปสรรคในการเชื่อมโยงความรู้ในโลกกว้างสู่ชุมชน ประชาชนที่มีรายได้สูงและมีความรู้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากกว่าประชาชนที่มีรายได้น้อยหรือมีความรู้ต่ำ

❖ มีปัญหาการคมนาคมเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบระหว่างชุมชน แหล่งผลิต และตลาด

❖ มีปัญหาขาดแคลนน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคและบริโภค

จากการประเมินสถานการณ์ของโครงสร้างพื้นฐานแสดงว่ายังมีความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องลงทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มขึ้น โดยเป็นการเพิ่มขึ้นทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ และการกระจายโครงสร้างพื้นฐานไปสู่ชุมชนต่างๆ อย่างเหมาะสมและขณะเดียวกันยังต้องสร้างความเข้าใจร่วมกันถึงการใช้จ่ายประโยชน์ของโครงสร้างพื้นฐานซึ่งเป็นสินทรัพย์สาธารณะอย่างเกื้อหนุนกันและกัน

3.2 สถานภาพทุนหรือสินทรัพย์ทางการเงิน

(1) ระดับประเทศ

❖ การประเมินในระดับภาพรวมของประเทศแสดงว่าสุทธิแล้วประเทศไทยมีสินทรัพย์ต่างประเทศน้อยกว่าหนี้สินต่างประเทศ โดยสินทรัพย์ส่วนใหญ่อยู่ในรูปเงินสด เงินฝาก และทุนสำรองระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่มีความมั่นคง แต่ให้ผลตอบแทนต่ำ ขณะที่หนี้สินที่สำคัญได้แก่ การลงทุนโดยตรง (FDI) เงินกู้ยืมจากต่างประเทศ และเงินลงทุนในหลักทรัพย์ ซึ่งให้ผลตอบแทนที่สูงกว่าด้านสินทรัพย์ แต่ก็ยังเป็นผลตอบแทนที่เป็นของต่างชาติ ในขณะที่มีความเสี่ยงในการลงทุนสูงกว่าของสินทรัพย์ต่างประเทศที่ประเทศไทยถืออยู่ โดยที่ความเสี่ยงส่วนหนึ่งจะเป็นความเสี่ยงที่ประเทศไทยต้องเผชิญด้วยเช่นกัน เช่น การลงทุนที่ไม่ประสบความสำเร็จจะทำให้แรงงานต้องตกงาน หรือการลงทุนของต่างประเทศในตลาดหลักทรัพย์ในลักษณะของการเก็งกำไรก็กระทบเสถียรภาพของตลาดหลักทรัพย์และบรรยากาศการลงทุนในประเทศด้วยเช่นกัน

❖ การออมโดยรวมของประเทศลดลงจากระดับสูงสุดที่ร้อยละ 35 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมาอยู่ที่ประมาณร้อยละ 30 ซึ่งเป็นระดับที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการลงทุนในอนาคต การขาดแคลนการออมจะเป็นปัญหาทั้งในระดับประชาชน และประเทศ โดยที่ในระดับประชาชนก็จะทำให้ขาดแคลนสินทรัพย์ที่จะสร้างทุนต่อในอนาคต และในระดับประเทศทำให้ต้องพึ่งพาทุนจากต่างประเทศ และการขาดแคลนเงินออมจะสร้างแรงกดดันให้อัตราดอกเบี้ยต้องสูงขึ้นและกลายเป็นต้นทุนที่สูงขึ้น

❖ การระดมทุนในตลาดการเงินไทยขาดความสมดุล โดยพึ่งพาระบบธนาคารพาณิชย์สูงกว่าการระดมทุนจากตลาดทุนมาก รวมทั้งการใช้ตราสารหนี้ระดมทุนของภาคเอกชนยังมีสัดส่วนน้อย จึงอาจทำให้เกิดปัญหาการกู้เงินระยะสั้นมาลงทุนในโครงการที่ใช้เวลายาวก่อนที่จะได้รับผลตอบแทนหรือมีกระแสรายได้เข้ามา จึงเกิดปัญหากับการสร้างทุนที่เป็นสินทรัพย์ในรูปของเครื่องจักรอุปกรณ์ ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง และซอฟต์แวร์ได้ง่าย อย่างไรก็ตามในปัจจุบันสถานการณ์ปรับตัวดีขึ้นตามลำดับซึ่งเป็นผลจากนโยบายการพัฒนาตลาดทุนอย่างต่อเนื่อง

❖ การจัดสรรเงินทุนให้แก่ภาคเศรษฐกิจมีความเหลื่อมล้ำกันมาก ภาคก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์สามารถระดมทุนจากตลาดทุนได้ในสัดส่วนสูง ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมซึ่งมีสัดส่วนต่อ GDP สูงสุดก็ยังคงใช้สินเชื่อจากสถาบันการเงินเป็นหลัก ส่วนภาคเกษตรกรรมได้รับจัดสรรเงินทุนในสัดส่วนน้อยมาก เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุนในระบบการเงินปกติได้

(2) ระดับชุมชน

➤ มีเพียงองค์กรการเงินระดับฐานรากและสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับคนในชุมชน

(3) ระดับครัวเรือน

➤ รูปแบบการออมของครัวเรือนเปลี่ยนไป โดยเงินฝากประจำลดลง แต่เป็นการออมในรูปแบบอื่นๆ ที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า เช่น ประกันชีวิต เงินออมผูกพันระยะยาว และกองทุนรวม ในขณะที่เดียวกัน การถือครองตราสารทางการเงินที่เพิ่มขึ้นนี้ก็มาจากการเปลี่ยนพฤติกรรมจากที่เคยถือครองสินทรัพย์ประเภท ที่ดินและสิ่งปลูกสร้างหรืออสังหาริมทรัพย์ ด้วยเช่นกัน

➤ ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำยังอยู่ในฐานะที่มีหนี้สินและขาดเงินออม ในปี 2547 หนี้สินของครัวเรือนที่มีหนี้สินคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 88.65 ของรายได้ครัวเรือน หรือประมาณ 10.6 เท่าของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และหนี้สินของครัวเรือนยากจนที่มีหนี้สินสูงถึง 16 เท่าของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

3.3 สถานภาพทุนหรือสินทรัพย์ที่เป็น Intangibles (สินทรัพย์ที่ไม่สามารถจับต้องได้)

ระดับประเทศ

ทุนที่เป็น intangibles ในกรอบการพัฒนาจะให้ความสำคัญกับปัจจัยหลักที่จะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ดังนั้นการประเมินสถานภาพทุนนี้ในระดับประเทศจึงให้ความสำคัญกับประเด็นดังต่อไปนี้

(1) ประเมินว่าความสามารถของประเทศในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยยังต่ำ เมื่อพิจารณาจากเครื่องชี้ต่างๆ ดังนี้

➤ จำนวนสิทธิบัตรที่จดมีน้อยแม้ว่าจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นก็ตาม โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่มีการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น ประเทศญี่ปุ่น และเกาหลี ซึ่งการมีสิทธิบัตรโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีจะสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและมูลค่าสินค้าของประเทศ นอกจากนี้ยังพบว่าสิทธิบัตรการประดิษฐ์ของไทยส่วนใหญ่เป็นการประดิษฐ์ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นต้น เช่น เครื่องขุดเกล็ดปลา เครื่องสอยมะม่วง และสูตรการทำน้ำลูกยอ เป็นต้น ซึ่งสิทธิบัตรการประดิษฐ์ดังกล่าว เนื่องจากเป็นเพียงเทคโนโลยีขั้นต้น ดังนั้นการสร้างมูลค่าเพิ่มจากสิทธิบัตรดังกล่าวจึงไม่สูงมากนัก ดังนั้นประเทศจึงยังต้องพึ่งหาทุนประเภทนี้จากต่างประเทศในระดับสูง

➤ การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาต่ำ จากข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศไทยในช่วงปี 2542-2544 อยู่ในระดับเฉลี่ยประมาณปีละ 12,596 ล้านบาท คิดเป็นอัตราส่วนค่าใช้จ่ายการวิจัยและพัฒนาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross Expenditure on Research and Development / Gross Domestic Product : GERD/GDP) เฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 0.25 ต่อปี โดยค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาดังกล่าว เป็นการลงทุนโดยภาครัฐ ประมาณร้อยละ

60 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และประเทศในภูมิภาคเอเชีย เช่น เกาหลี มาเลเซีย และสิงคโปร์ เป็นต้น พบว่า ในประเทศที่พัฒนาแล้ว มีการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาในระดับประมาณ ร้อยละ 2.1-2.9 โดยประเทศ มาเลเซีย สิงคโปร์ ไต้หวัน และเกาหลี มีค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาเท่ากับร้อยละ 0.49, 2.12, 2.16 และ 2.92 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ตามลำดับ

▶▶ สัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทยต่อผู้สำเร็จการศึกษาด้านสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศจีน เกาหลีใต้ ไต้หวัน และสิงคโปร์ ประกอบกับ ผู้สำเร็จการศึกษบางส่วนก็ยังได้เข้าทำงานในสาขาวิชาชีพที่ศึกษามา และยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพ กล่าวคือ ผู้สำเร็จการศึกษามากกว่าครึ่งมีความรู้พื้นฐานเพียงพอต่อการนำมาใช้ในการทำงานเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น แต่ยังคงขาดความคิดริเริ่มและการประยุกต์ความรู้พื้นฐานที่เรียนมาในการปฏิบัติงานจริง เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรของสถาบันการศึกษายังคงเน้นความรู้ทางทฤษฎีที่สถาบันการศึกษาต้องการสอนเป็นหลักมากกว่าความรู้ในการปฏิบัติจริงในวิชาชีพหรือการทำงานที่ภาคอุตสาหกรรมต้องการ

▶▶ ขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศทางเทคโนโลยี เนื่องจากประเทศไทยต้องซื้อเทคโนโลยีจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ดังจะเห็นได้จากตัวเลขรายจ่ายค่าธรรมเนียมทางเทคโนโลยี ซึ่งประกอบด้วยค่าธรรมเนียมและค่าธรรมเนียมใบอนุญาต และค่าธรรมเนียมความรู้ทางเทคนิคของประเทศไทย ซึ่งในช่วงระยะเวลา 8 ปีที่ผ่านมา ค่าใช้จ่ายดังกล่าวเพิ่มขึ้นจาก 71,728 ล้านบาท ในปี 2538 มาเป็น 146,813 ล้านบาท ในปี 2546 ทำให้ประเทศไทยขาดดุลชำระเงินทางเทคโนโลยี (Technology Balance of Payment) ถึงประมาณ 114,312 ล้านบาท

(2) การเพิ่มคุณค่าของสินค้าโดยใช้เอกลักษณ์ไทย หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นยังมีน้อย เนื่องจากมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทในเรื่องการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นมีหลายหน่วยงาน อาทิ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวงสาธารณสุข จึงทำให้การกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกันไม่ชัดเจน ซึ่งส่งผลให้การนำเอกลักษณ์ไทย หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นไปเพิ่มมูลค่าสินค้ามีเฉพาะผู้ผลิตในวงจำกัด

(3) ขาดการออกแบบและการมีี่ห้อหรือแบรนด์ที่เป็นของไทย เนื่องจากการผลิตสินค้าของไทยส่วนใหญ่เป็นลักษณะรับจ้างผลิต หรือผลิตสินค้าที่มีมูลค่าไม่สูงนัก จึงสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังขาดการออกแบบและการสร้างแบรนด์ที่เป็นของไทยโดยตรง ดังนั้นในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าไทยให้มากขึ้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาการออกแบบและการมีี่ห้อของไทยให้ก้าวหน้าต่อไป และในปัจจุบันยังต้องรับจ้างผลิตโดยใช้แบรนด์ต่างประเทศ

3.4 การประเมินสภาพภาพของทุนด้านแรงงาน/ทรัพยากรมนุษย์

(1) สัดส่วนผู้มีงานทำที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีในปี 2547 อยู่ที่ร้อยละ 9.3 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7.2 ในปี 2541 และร้อยละ 8.0 ในปี 2544 อย่างไรก็ตาม สัดส่วนกำลังแรงงานที่มีระดับการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าในปี 2547 สูงถึงร้อยละ 61.9 ซึ่งแสดงว่าประเทศไทยยังต้องพึ่งพาแรงงานไร้ฝีมือหรือทักษะต่ำเป็นสัดส่วนที่สูง

ตารางแสดงสัดส่วนผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547
ประถมและต่ำกว่า	70.3	69.4	67.8	65.9	64.6	62.9	61.9
มัธยมต้น	12.1	12.2	12.9	13.0	13.3	13.8	14.1
มัธยมปลาย	4.6	5.0	5.6	6.5	6.8	7.4	7.8
อาชีวศึกษา	3.2	3.1	3.1	3.3	3.3	3.3	3.2
วิชาชีพชั้นสูง	2.6	2.8	2.9	3.2	3.7	3.8	3.8
มหาวิทยาลัย	7.2	7.5	7.7	8.0	8.3	8.7	9.3
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หมายเหตุ : ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต, สศช.

(2) โครงสร้างผู้มีงานทำจำแนกรายสาขาการผลิต สาขาเกษตรกรรมที่มีสัดส่วนในผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศประมาณร้อยละ 9.3-10.4 ในช่วงปี 2541-2547 แต่มีจำนวนผู้มีงานทำสูงถึงร้อยละ 38.9-44.7 ของผู้มีงานทำในช่วงเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าผลิตภาพหรือประสิทธิภาพแรงงานในสาขาเกษตรกรรมยังอยู่ในระดับต่ำ

ขณะที่สาขานอกภาคเกษตรที่รองรับผู้มีงานทำประมาณร้อยละ 54.7-61.1 ในช่วงปี 2541-2547 แต่มีสัดส่วนในผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศถึงร้อยละ 89.6-90 แสดงให้เห็นว่าสาขาการผลิตนอกภาคเกษตรบางสาขาเป็นสาขาการผลิตที่ใช้ปัจจัยทุนเข้มข้น (Capital intensive) โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกที่จำเป็นต้องใช้วัตถุดิบและปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศสูง ซึ่งหากไม่สามารถเชื่อมโยงให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของไทยแล้ว จะทำให้พฤติกรรมการบริโภคของประเทศที่มีความโน้มเอียงในการบริโภคสินค้าที่มีแบรนด์เนมจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และส่งผลต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต

ตารางแสดงสัดส่วนผู้มีงานทำจำแนกตามสาขาการผลิต

	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547
สาขาเกษตรกรรม	44.7	45.3	44.4	42.2	41.6	40.1	38.9
นอกเกษตรกรรม	55.3	54.7	55.6	57.8	58.4	59.9	61.1
- เหมืองแร่	0.1	0.2	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2
- หัตถอุตสาหกรรม	15.2	15.0	16.0	17.7	17.8	18.3	18.4
- การก่อสร้าง	5.4	4.6	4.8	4.9	5.2	5.5	5.9
- สาธารณูปโภค	0.7	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5
- การค้าและการธนาคาร	15.3	15.5	15.6	14.0	14.4	14.7	15.2
- การขนส่ง	3.3	3.3	3.1	3.2	3.1	3.1	3.2
- การบริการ และอื่น ๆ	15.3	15.6	15.4	17.4	17.3	17.6	17.7
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หมายเหตุ : ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต, สศช.

(3) โครงสร้างผู้มีงานทำจำแนกตามกลุ่มอายุ

ตารางแสดงสัดส่วนผู้มีงานทำจำแนกตามอายุ

	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547
15-19	5.9	5.3	5.3	5.4	4.8	4.5	4.8
20-24	12.2	12.1	11.6	11.5	11.4	11.3	10.9
25-29	14.6	14.6	14.5	14.6	14.3	14.3	13.9
30-34	14.4	14.3	14.3	14.1	14.2	14.1	14.1
35-39	13.4	13.5	13.4	13.3	13.3	13.3	13.2
40-44	12.0	12.2	12.2	12.3	11.7	11.9	12.0
45-49	9.6	9.8	10.1	10.0	11.0	10.9	10.5
50-54	7.0	7.3	7.6	7.6	7.8	8.0	8.1
55-59	5.4	5.2	5.2	5.2	5.3	5.5	5.7
60+	5.5	5.5	5.8	5.9	6.2	6.4	6.7
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หมายเหตุ : ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต, สศช.

(4) ผลิตภาพแรงงานของประเทศไทยในช่วงปี 2524 – 2545

โดยรวมผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยของประเทศในช่วงปี 2524 – 2545 เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.06 โดยผลิตภาพแรงงานของทุกสาขาเพิ่มขึ้น ยกเว้นสาขาก่อสร้างและสาขาบริการที่ผลิตภาพแรงงานลดลง ทั้งนี้เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของผลิตภาพแรงงานในแต่ละช่วงเวลาแล้วพบว่าผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้นสูงโดยในช่วงปี 2530 – 2539 เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.5 แต่ลดลงร้อยละ 4.7 ในช่วงปี 2540 – 2541 ซึ่งเป็นช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ โดยที่ผลิตภาพแรงงานเกือบทุกสาขาการผลิตลดลง ยกเว้นสาขาเกษตรกรรม เหมืองแร่และย่อยหิน และสาขาการบริหารราชการแผ่นดิน อย่างไรก็ตาม ผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยได้ปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ เฉลี่ยร้อยละ 1.3 ในช่วงปี 2542 – 2544 และเป็นร้อยละ 4.0 ในปี 2545

➤ **สาขาเกษตรกรรม** ผลิตภาพแรงงานเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง แต่ชะลอตัวลงในช่วงปี 2540 – 2541 โดยเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 0.9 แต่ได้ปรับตัวดีขึ้นมากในช่วงปี 2542 – 2544 และปี 2545 ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.9 และ 0.9 ตามลำดับ

➤ **สาขาเหมืองแร่และย่อยหิน** ผลิตภาพแรงงานเพิ่มขึ้นในทุกช่วง โดยเฉพาะในช่วงปี 2524 – 2529 ผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยได้เพิ่มขึ้นสูงมากเฉลี่ยร้อยละ 32.7 อย่างไรก็ตามในระยะต่อมาผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยได้ชะลอตัวลงโดยเป็นเฉลี่ยร้อยละ 7.9 ในช่วงปี 2530 – 2544 และลดลงในปี 2545 ร้อยละ 18.7

➤ **สาขาหัตถอุตสาหกรรม** ผลิตภาพแรงงานโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ก่อนหน้าที่ประเทศจะประสบภาวะวิกฤต โดยระหว่างปี 2524 – 2539 ผลิตภาพแรงงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.3 แต่ลดลงค่อนข้างมากร้อยละ 4.1 ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 – 2541 อย่างไรก็ตามผลิตภาพ

แรงงานเฉลี่ยได้ปรับตัวขึ้นอย่างช้า ๆ เมื่อเศรษฐกิจปรับตัวดีขึ้นในช่วงปี 2542-2544 และปรับตัวดีขึ้นชัดเจนในปี 2545 ทั้งนี้อุตสาหกรรมที่มีผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้นสูง ได้แก่ อุตสาหกรรมโรงกลั่นน้ำมัน เคมีภัณฑ์ ยาสูบ ผลิตภัณท์ยาง เครื่องจักร อุปกรณ์ขนส่งและยานยนต์ เป็นต้น สำหรับอุตสาหกรรมที่มีผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยลดลง ได้แก่ อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณท์ที่ทำจากไม้ และเครื่องเรือนที่ทำจากไม้

❖ **สาขาก่อสร้าง** ผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยของสาขาได้ลดลงตั้งแต่ตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา และลดลงมากถึงเฉลี่ยร้อยละ 13.6 ในช่วงปี 2540 – 2541 และลดลงต่อเนื่องถึงปี 2545

❖ **สาขาไฟฟ้า ประปา และโรงแยกก๊าซ** ผลิตภาพแรงงานเพิ่มขึ้นสูงตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา แต่ได้ลดลงร้อยละ 13.5 ในช่วงปี 2540 – 2541 อย่างไรก็ตามในช่วงปี 2542 – 2544 ผลิตภาพแรงงานโดยเฉลี่ยปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นร้อยละ 27.5 และเป็นร้อยละ 22.2 ในปี 2545

❖ **สาขาขนส่งและคมนาคม** ผลิตภาพแรงงานปรับตัวเพิ่มขึ้นต่อเนื่องในช่วงก่อนวิกฤต ยกเว้นในช่วงปี 2540 – 2541 ผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยลดลงร้อยละ 2.1 แต่ได้ปรับตัวเพิ่มขึ้นสูงเป็นร้อยละ 6.0 ในช่วงปี 2542 – 2544 และเป็นร้อยละ 6.6 ในปี 2545

❖ **สาขาค้าส่งและค้าปลีก** ในช่วงปี 2524 – 2529 ผลิตภาพแรงงานของสาขาค้าส่งและค้าปลีกลดลงร้อยละ 1.1 แต่ได้ปรับตัวเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2530 – 2539 ร้อยละ 4.2 แต่ได้ลดลงอีกครั้งในช่วงปี 2540 – 2541 ร้อยละ 10.9 และได้ปรับตัวขึ้นเป็นร้อยละ 1 ในช่วงปี 2542 – 2544 ก่อนที่จะลดลงในปี 2545 ร้อยละ 4.1

❖ **สาขาธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์** ผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้นสูงในช่วงปี 2530 – 2539 ร้อยละ 14.3 แต่ได้ปรับตัวลดลงรุนแรงในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 – 2541 ร้อยละ 26.8 และลดลงต่อเนื่องในช่วงปี 2542 – 2544 ร้อยละ 9.1 อย่างไรก็ตามในปี 2545 ผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยได้ปรับตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.3

❖ **สาขาที่อยู่อาศัย** ผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้นสูงในช่วงปี 2524 – 2529 ร้อยละ 23.6 และชะลอตัวลงเป็นร้อยละ 3.4 ในช่วงปี 2530 – 2539 ซึ่งต่อมาเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยได้ลดลงรุนแรง และลดลงต่อเนื่องถึงปี 2545 แต่ลดความรุนแรงลง โดยในช่วงปี 2540 – 41 ลดลงร้อยละ 39.9 และลดลงต่อเนื่องร้อยละ 3.2 ในปี 2542 – 2544 และลดลงร้อยละ 10.2 ในปี 2545

❖ **สาขาบริการ** ผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยในช่วงปี 2524 – 2529 เพิ่มขึ้นในระดับต่ำร้อยละ 1.3 และได้ลดลงในช่วงปี 2540 – 2541 ร้อยละ 4.9 และลดลงต่อเนื่องในช่วงปี 2542 – 2544 ร้อยละ 4.0 สำหรับปี 2545 ผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.8

ตารางแสดงการเปลี่ยนแปลงผลิตภาพแรงงานรายสาขาในช่วงปี 2524-2545

อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	2524-2545	2524-2526	2527-2533	2534-2541	2542-2545
สาขาเกษตร	4.02	1.30	1.97	7.28	3.15
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	13.45	10.59	24.66	10.92	1.05
การตัดถุดอุตสาหกรรม	3.16	6.92	3.94	1.42	2.47
การก่อสร้าง	-2.53	4.31	1.80	-8.43	-3.43
การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา	8.49	-7.52	14.17	0.69	26.13
การขนส่งและคมนาคม	4.06	-1.39	5.97	3.41	6.14
การค้าส่งและการค้าปลีก	0.57	-0.07	5.12	-2.76	-0.28
สาขาการเงินและตัวกลางทางการเงิน	2.12	-3.71	10.58	-0.30	-3.47
Ownership	3.44	54.16	5.07	-12.82	-4.92
การบริหารราชการแผ่นดินและการป้องกันประเทศ	1.85	-3.77	4.19	0.19	5.28
บริการ	-0.03	-1.64	3.42	-1.03	-2.84
ผลิตภาพแรงงานรวมของประเทศ	4.06	1.94	5.61	4.55	1.98

ที่มา : โครงการศึกษาความเชื่อมโยงเศรษฐกิจมหภาคและประสิทธิภาพการผลิตรายสาขา

(5) นอกจากนี้ประเมินว่าการขาดความคิดสร้างสรรค์ และการคิดค้นประดิษฐ์ที่ยังมีน้อย รวมทั้งการนำเอาวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการยังมีน้อย ทำให้การเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการยังมีน้อย

จากการประเมินสถานภาพและการใช้ทุนทางเศรษฐกิจทั้ง 4 ประเภทแสดงว่าคุณภาพทุนของประเทศไทยยังอยู่ในระดับต่ำ การใช้ทุนยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากสาเหตุที่สำคัญคือ โดยเฉลี่ยแรงงานยังขาดทักษะ ขาดองค์ความรู้และการนำเอาองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ยังมีจำกัด ในขณะที่การพัฒนานวัตกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังมีน้อย จึงยังต้องพึ่งพาต่างชาติมากในเรื่องแบรนด์ สิทธิทางการค้าจากต่างประเทศ และวิทยาการต่างๆ ดังนั้นผลตอบแทนสุทธิจากการลงทุนที่เป็นของประเทศไทย ชุมชนไทย และแรงงานไทยจึงยังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากผลตอบแทนส่วนหนึ่งต้องไหลกลับออกไปยังต่างประเทศ ในขณะที่การลงทุนโดยวิสาหกิจชุมชนหรือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมซึ่งเป็นกิจการของคนไทยยังเป็นการลงทุนที่มีผลตอบแทนต่ำเนื่องจากยังขาดวิทยาการ นวัตกรรม และการบริหารจัดการที่เหมาะสมทั้งในด้านการผลิต การตลาดและการส่งมอบหรือการกระจายสินค้า นอกจากนี้การขาดการบริหารจัดการภาคการเงินที่เหมาะสม และความไม่สมดุลในการพัฒนาตลาดเงินและตลาดทุนทำให้ยังไม่สามารถใช้เครื่องมือทางการเงินในการสนับสนุนให้เกิดการระดมทุนไปสู่สาขาการผลิตที่มีประสิทธิภาพได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งยังต้องเร่งพัฒนาช่องทางในการสนับสนุนสินเชื่อสำหรับรายย่อย (Micro credit/banking) เพื่อให้กลุ่มรายย่อยและรากหญ้ามีโอกาสและช่องทางในการพัฒนาทุนของตนได้มากขึ้น โดยที่ในขณะที่เดียวกันก็ต้องจูงใจให้เกิดการออมซึ่งนับเป็นการสร้างทุนต่อให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจากการประเมินแสดงให้เห็นว่าหลักการที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาทุนที่ทุกภาคีการพัฒนาจะต้องคำนึงถึงคือ การลงทุนอย่างสมดุลใน 3 ด้าน ประกอบด้วย

‣ การลงทุนเพื่อพัฒนาทุนทางกายภาพและสินทรัพย์ทางการเงินซึ่งมีความเชื่อมโยงถึงกัน (Physical and the closely associated financial capital) ซึ่งในที่นี้รวมถึงการพัฒนาสถาบันการเงิน และความลึกลาดการเงินในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการพัฒนา

‣ การลงทุนในทรัพยากรมนุษย์และทุนทางสังคมซึ่งมีความเชื่อมโยงถึงกัน (Human and the closely associated social capital)

‣ การลงทุนในการพัฒนาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและทุนทางสิ่งแวดล้อมซึ่งมีความเชื่อมโยงถึงกัน (Natural and the closely associated environmental capital)

4 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อทุนทางเศรษฐกิจและการกำหนดประเด็นหรือบริบทหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในระยะต่อไป

จากการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงปัจจัยแวดล้อมของการพัฒนาทั้ง 5 ด้าน⁴ พบว่าประเด็นหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะต่อไป ประกอบด้วย 4 เรื่องสำคัญ ดังนี้

4.1 ศตวรรษแห่งเอเชีย (Asian Century) : ภายใต้แนวโน้มที่ประเทศเศรษฐกิจใหม่ (emerging economies) ต่างๆ ยังดำเนินนโยบายในการสร้างความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนทั้งในรูปข้อตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคี (Bilateral Free Trade Agreement) ข้อตกลงการค้าแบบพหุภาคี (Multilateral Agreement) และในระดับภูมิภาค (Regionalization) จะทำให้การรวมตัวทางการค้าและการลงทุนทั้งในระดับสองประเทศ ระดับภูมิภาคและและการรวมตัวทางการค้าหลายฝ่ายมีความเข้มข้นและมีบทบาทชัดเจนมากขึ้น และที่สำคัญในระยะต่อไปจะเกิดเป็นเครือข่ายทางเศรษฐกิจและการค้าในระดับโลกที่สำคัญ 3 กลุ่มที่จะถ่วงดุลอำนาจการต่อรองกัน (A Triangular Balance) ประกอบด้วย (1) กลุ่มสหภาพยุโรปที่มีการขยายครอบคลุมจำนวนสมาชิกจากยุโรปตะวันออกเพิ่มขึ้น (Eastward expansion of EU) (2) กลุ่มการค้าเสรีอเมริกา (FTAA) และ (3) กลุ่มการค้าเสรีเอเชีย (Asia Plus) ทั้งนี้ ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่จะมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ดังนี้

‣ การแข่งขันเพื่อจะเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมระหว่าง 3 ขั้วอำนาจจะมีความเข้มข้นมากขึ้น และการแข่งขันในฐานะประเทศเดี่ยวจะขาดอำนาจการต่อรอง ดังนั้นความเชื่อมโยงของเศรษฐกิจไทยกับภูมิภาคเอเชียในฐานะเครือข่ายเชิงกลยุทธ์จะเป็นแนวทางที่สำคัญ โดยที่การเชื่อมโยงด้านการผลิตและการค้านั้นต้องเป็นความเชื่อมโยงหรือรวมตัวทั้งในแนวตั้งและแนวนอน (Vertical and horizontal integration)

‣ เศรษฐกิจจีนและอินเดียที่มีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่องจะทำให้กลุ่มเศรษฐกิจเอเชียเป็นเครื่องจักรใหม่ที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลกที่สำคัญ (New Engine of World Economic Growth) ประเทศไทยจะต้องดำเนินนโยบายการค้าและการลงทุนที่สร้างเครือข่ายกับ

⁴ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดทำ “กรอบยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในระยะ 4 ปี (2548-2551)” ขึ้นเพื่อศึกษาการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทยในภาพรวม โดยส่วนหนึ่งได้มีการศึกษาถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงของ 5 บริบทการพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย บริบทด้านการรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงในตลาดเงินของโลก บริบทด้านเทคโนโลยี บริบทด้านสังคม บริบทด้านสิ่งแวดล้อม และบริบทด้านแนวโน้มพฤติกรรมของผู้บริโภค

ประเทศทั้งสองดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันการแข่งขันจากทั้งสองประเทศนี้ก็จะมีแรงและมีความได้เปรียบมากขึ้นจากความได้เปรียบด้านทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งการได้เปรียบจากความเป็นตลาดใหญ่ ดังนั้นประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการลงทุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งการสร้างบรรยากาศทางเศรษฐกิจที่คล่องตัว และมีเสถียรภาพ

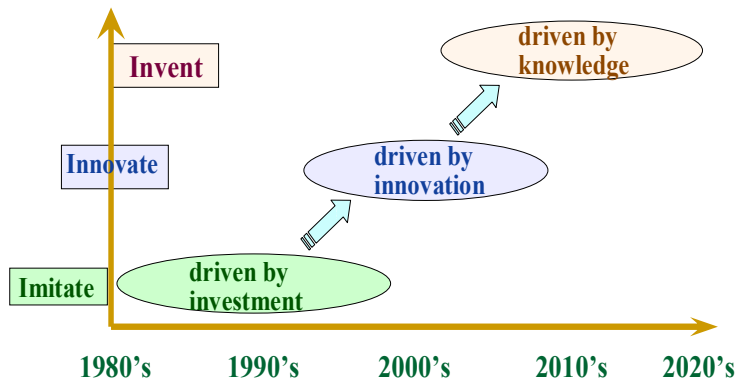
▶▶ ตลาดการค้าขยายตัวและโอกาสทางการค้าภาคธุรกิจมากขึ้น มีการย้ายฐานการผลิต และความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนในกลุ่มภูมิภาค การสะสมทุนจะเกิดขึ้นอย่างไรพรอมแดนระหว่างประเทศต่างๆ ในภูมิภาค แต่ทั้งนี้ประเทศไทยจะได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่ก็ต่อเมื่อธุรกิจมีความสามารถในการแข่งขัน/การผลิตมีประสิทธิภาพ สินค้ามีคุณภาพ มีลักษณะเฉพาะ นโยบายรัฐบาลรวมถึงกฎระเบียบเอื้ออำนวยต่อการลงทุน

▶▶ การย้ายฐานการผลิตภายในภูมิภาคเอเชียเองก็ทำได้ง่ายขึ้น ทำให้มีความเสี่ยงจากการย้ายฐานการผลิตไปยังแหล่งที่มีแรงจูงใจในการลงทุนดีกว่า ในขณะที่การแข่งขันทางการค้าก็มีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจไทยต้องปรับตัวให้การใช้ทุนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการพัฒนาทุนมนุษย์และองค์ความรู้ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนา intangible assets อย่างต่อเนื่อง

4.2 เศรษฐกิจและสังคมฐานความรู้ (Knowledge-based economic and social development) : ภายใต้แนวโน้มกระแสโลกาภิวัตน์ การค้า และการลงทุนเสรีที่เข้มข้นขึ้น จะส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศของสินค้าและบริการ องค์ความรู้/สารสนเทศ/เทคโนโลยี แรงงาน/คน และ เงินทุน อย่างเสรีมากขึ้น ดังนั้นการผลิตด้วยต้นทุนต่ำเป็นหลักจะไม่สามารถแข่งขันและเกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจได้อย่างต่อเนื่องอีกต่อไป ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรม การร่วมทุนแบบใหม่ และการเสริมสร้างองค์ความรู้ โดยนำมาใช้ผสมผสานร่วมกับจุดแข็งหรือลักษณะเด่นของเศรษฐกิจและสังคมไทย เช่น วัฒนธรรม และลักษณะของความเป็นไทย เพื่อสร้างมูลค่าของสินค้าและบริการ

◎ ทิศทางการลงทุน

การลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ : การพัฒนาเศรษฐกิจเคลื่อนจากการลงทุนเพื่อสะสมทุนเพิ่มขึ้น (investment-driven หรือ capital accumulation) ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (innovation-driven) และในระยะต่อไปด้วยการขับเคลื่อนด้วยองค์ความรู้ (knowledge-driven) ซึ่งกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถ จริยธรรม และคุณธรรมจะเป็นหัวใจหลักของการพัฒนา

4.3 สังคมผู้สูงอายุ ปัญหาการออม และผลิตภาพการผลิต (Aging, dis-savings, and productivity) : ประเทศที่พัฒนาแล้วได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว โดยเฉพาะในยุโรป ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ และกำลังเผชิญกับปัญหาความไม่เพียงพอของกองทุนเกษียณอายุ ค่าใช้จ่ายรัฐบาลในเรื่องสาธารณสุข และการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้น ในขณะที่ประสิทธิภาพแรงงานโดยเฉลี่ยลดลง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างและเพิ่มศักยภาพของทุน นัยสำคัญของการที่ประชากรโลกเข้าสู่สังคมสูงอายุต่อประเทศไทย มีหลายประการ เช่น (1) โอกาสทางธุรกิจในการขยายตลาดสินค้าและบริการสำหรับผู้สูงอายุซึ่งมีขนาดใหญ่ขึ้น (2) ภาวะการถดถอยของโลกลง และกดดันให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นโดยเฉพาะในประเทศที่เข้าสู่สังคมสูงอายุก่อน และดึงดูดการเคลื่อนย้ายเงินทุนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่การเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศมีความเสรีมากขึ้น จึงเป็นแนวโน้มที่เกิดการแข่งขันชิงเงินทุน (3) ภายใต้แนวโน้มที่กำลังคนสามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรี ประเทศซึ่งเข้าสู่สังคมสูงอายุมิแนวโน้มที่จะดำเนินนโยบายดึงดูดการอพยพและย้ายถิ่นเข้าสู่ประเทศของตน จึงมีแนวโน้มของการแข่งขันเพื่อแข่งขันแรงงานคุณภาพและในวัยกำลังทำงานเช่นกัน และ (4) ประสบการณ์ของการเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นประสบการณ์ (lesson learned) สำหรับประเทศไทยที่ต้องเร่งกำหนดแนวนโยบายในเรื่องการกระตุ้นการออม และการปฏิรูปกองทุนบำเหน็จบำนาญและกองทุนประกันสังคม รวมทั้งการเตรียมค่าใช้จ่ายรัฐบาลเพื่อรองรับภาระด้านสาธารณสุขที่จะเพิ่มขึ้น เป็นต้น รวมทั้งการเร่งเพิ่มประสิทธิภาพแรงงานในวัยทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อชดเชยผลกระทบที่เกิดจากสัดส่วนวัยทำงานที่มีแนวโน้มลดลง และการเตรียมการเพื่อให้อยู่ในวัยทำงานเป็นระยะเวลาเพิ่มขึ้น เช่น การเกษียณอายุในวัย 65 ปี เป็นต้น

สัดส่วนประชากรวัยสูงอายุของประเทศเพิ่มขึ้นก็อาจส่งผลให้การเติบโตทางเศรษฐกิจชะลอตัวลงได้เนื่องจากสัดส่วนประชากรในวัยทำงานลดลงและประสิทธิภาพแรงงานโดยเฉลี่ยลดลง ดังเช่นที่เกิดขึ้นแล้วในประเทศญี่ปุ่น ดังนั้นการเพิ่มผลิตภาพแรงงานในช่วงที่ประชากรวัยแรงงานยังมีสัดส่วนที่สูงอยู่จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนและต้องดำเนินการต่อเนื่อง เพื่อให้ประเทศสามารถเพิ่มผลิตภาพและต่อยอดได้อย่างต่อเนื่องแม้ว่าในอนาคตที่สัดส่วนของผู้สูงอายุจะสูงขึ้น ประกอบกับปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาด้านการออมสุทธิทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชนต่อ GDP ลดลง เนื่องจากรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีเพิ่มขึ้นน้อยกว่ารายจ่าย และมีแนวโน้มว่าเมื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุสัดส่วนการออมจะลดลงตามวัฏจักรชีวิตที่ประชาชนมีแนวโน้มที่จะออมน้อยลงในยามเข้าสู่วัยสูงอายุและวัยชรา และมีการนำเงินออมออกมาใช้ ในขณะที่ภาครัฐเองก็มีแนวโน้มที่จะมีภาระค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขเพิ่มขึ้นเมื่อประเทศเข้าสู่สังคมสูงอายุ ซึ่งจะทำให้การออมภาครัฐมีแนวโน้มลดลง ดังนั้นภาครัฐจึงควรเร่งหามาตรการที่จะส่งเสริมให้มีการออมให้เกิดขึ้นก่อนที่จะเกิดปัญหาในอนาคต

4.4 ประสิทธิภาพการใช้พลังงานและการพัฒนาพลังงานทางเลือก (Green, energy-saving trend): ความต้องการใช้พลังงานภายในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้มีการนำเข้าเพื่อรองรับความต้องการและการขยายตัว โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมและภาคการขนส่ง และเป็นความเสี่ยงต่อการที่การสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศจะไม่เพียงพอต่อรายจ่ายในรูปของเงินตราต่างประเทศ (การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด) นอกจากนี้การพลังงานเชื้อเพลิงเป็นจำนวนมากยังส่งผลในทางลบต่อสภาวะแวดล้อม จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาพลังงานทางเลือกเพื่อลดการพึ่งพาพลังงานนำเข้า ซึ่งในขณะเดียวกันการพัฒนาพลังงานทางเลือกนั้นก็ต้องคำนึงถึงทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืน ความปลอดภัย และความมั่นคงในการใช้พลังงานประกอบกันอย่างเป็นระบบ

5 ความเชื่อมโยงระหว่างทุนทางเศรษฐกิจ สังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ในการผลิตและการใช้สินค้าและบริการ

5.1 ความเชื่อมโยง: ในกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อสนองความต้องการของประชาชนในประเทศ และเพื่อสร้างรายได้เงินตราต่างประเทศจากการส่งออกไปยังตลาดโลกนั้น ต้องใช้ทุนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นองค์ประกอบ อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของผลผลิตและรายได้ที่สร้างขึ้นนั้นไม่สามารถใช้เป็นเครื่องวัดความสุขหรือสวัสดิการสังคมที่ดีได้ แต่ตัวชี้วัดความสุขที่สำคัญคือสวัสดิการสังคม (welfare)⁵ หรือความอยู่ดีมีสุขของประชาชนนั่นเอง ซึ่งสวัสดิการสังคมจะเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการขยายตัวของเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพและยั่งยืนได้ หากการพัฒนาเศรษฐกิจสามารถสร้างรายได้ส่วนเกินได้เพียงพอเพื่อไปเสริมสร้างสวัสดิการสังคมให้เกิดขึ้น ซึ่งมีฉะนั้นแล้วสวัสดิการสังคมอาจจะไม่เพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจ

ในขณะเดียวกัน การสร้างรากฐานทุนทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะ ที่ดิน ป่าไม้ แร่ธาตุ และน้ำ ให้เป็นวัตถุดิบและปัจจัยการผลิตของภาคเศรษฐกิจได้อย่างมีคุณภาพนั้นเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยิ่ง เนื่องจากทรัพยากรที่เสื่อมโทรมลงหมายถึงต้นทุนทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น ดังนั้นการดูแลทรัพยากรธรรมชาติให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืนจึงเป็นปัจจัยหรือต้นทุนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกัน

5.2 หลักการ: การสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกับการเพิ่มหรือพัฒนาสวัสดิการสังคม และการดูแลทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ คือการพัฒนาทุนต่างๆ ในรูปแบบที่เหมาะสมตามหลักการที่สำคัญ ดังนี้

(1) ทุนมนุษย์ต้องมีศักยภาพและธรรมาภิบาล (labor productivity and good governance) มีการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน กฎระเบียบ และการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการรักษาสิ่งแวดล้อมตามหลัก “ผู้สร้างมลภาวะคือผู้ที่ต้องรับผิดชอบจ่ายภาษีสิ่งแวดล้อม polluter pay principle (PPP)” ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะสนับสนุนการสะสมทุนเศรษฐกิจให้เกิดในระดับที่เหมาะสมในแต่ละสาขาการผลิต รวมทั้งเป็นกรอบให้มีการใช้ทุนทุกประเภทอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และมีผลตอบแทนของการลงทุนที่คุ้มค่าเพื่อช่วยสร้างทุนในอนาคตได้

(2) ในขณะเดียวกัน การใช้ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพก็ต้องอาศัยทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพและธรรมาภิบาล (labor productivity and good governance) การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาวัตกรรมและเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน กฎระเบียบ และการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเช่นกัน มิฉะนั้นแล้ว การใช้ทุนทางสังคมและธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเพื่อการผลิตสินค้าและบริการอย่างสิ้นเปลืองและเสื่อมโทรมก็จะลดผลิตภาพแรงงานและทุนอื่นในอนาคต หรือกลายเป็นต้นทุนในอนาคตได้ และจะส่งผลให้ค่าจ้างแรงงานที่แท้จริง (real effective wage) สูงขึ้นโดยที่ผลิตภาพไม่เพิ่มขึ้น อาทิ แรงงานที่มีปัญหาสุขภาพจะทำให้ค่าใช้จ่ายประกันสังคมต้องเพิ่มสูงขึ้น และส่งผลให้ผลตอบแทนของการลงทุนในอนาคตต่ำลง หรือการ

⁵ สวัสดิการสังคมประกอบด้วย (1) ความยั่งยืนของ การใช้จ่ายหรือการมีกินมีใช้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม และ (2) ความมีคุณภาพ การกระจายอย่างเป็นธรรม และความมีเสถียรภาพ ของการใช้จ่าย การพัฒนาของทรัพยากรมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม

6

ข้อเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาทูนทางเศรษฐกิจ

จากการประเมินสถานการณ์ของแต่ละองค์ประกอบในทูนเศรษฐกิจ พร้อมทั้งได้วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อทูนเศรษฐกิจ โดยไม่ละเลยความเชื่อมโยงระหว่างทูนแต่ละประเภทที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศแล้ว การพัฒนาทูนทางเศรษฐกิจมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ ดังนี้

6.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาทูนทางกายภาพ

ในการพัฒนาทูนทางกายภาพนั้นให้ความสำคัญกับกรอบยุทธศาสตร์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทูนทางเศรษฐกิจและการระดมทุนเพื่อสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจในสาขาการผลิตต่างๆ อย่างเหมาะสม กรอบยุทธศาสตร์ จึงครอบคลุมประเด็นทางยุทธศาสตร์ ดังนี้

- (1) การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและแข่งขันได้ ซึ่งประกอบด้วย
 - การปรับโครงสร้างภาคเกษตร
 - การปรับโครงสร้างภาคอุตสาหกรรม
 - การปรับโครงสร้างการท่องเที่ยว การบริการ และการค้า
 - การบริหารการเงินการคลัง
 - วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม
 - การพัฒนาระบบโลจิสติกส์
 - การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
 - การพัฒนารัฐวิสาหกิจ
 - การพัฒนาขีดความสามารถในการดำเนินยุทธศาสตร์ชาติ
- (2) ยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
 - การดำเนินนโยบายต่างประเทศเชิงรุก
 - การส่งเสริมความสัมพันธ์กับนานาประเทศ
 - การส่งเสริมความร่วมมือภายใต้กรอบพหุภาคีและการสร้างบทบาท
- (3) การพัฒนากฎหมายและส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
 - การปรับปรุงกฎหมาย
 - การปรับปรุงกระบวนการยุติธรรม
 - การพัฒนาระบบราชการ
 - การป้องกันและปราบปรามทุจริต
 - การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในภาคเอกชนและสังคม

ไทยในเวทีโลก

6.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนทางการเงิน

ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการสินทรัพย์ทางการเงินเพื่อให้สามารถสนับสนุนการสร้างและใช้ทุนประเภทอื่นอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาว นอกเหนือจากที่ปรากฏในแผนบริหารราชการแผ่นดิน

(1) **การรักษาเสถียรภาพภายนอกด้านดุลบัญชีเดินสะพัดและเงินสำรองระหว่างประเทศ** โดยดูแลการบริโภค การลงทุน และการนำเข้าให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้อัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพ ความเชื่อมั่นต่อฐานะประเทศอยู่ในระดับดี สามารถดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศมาใช้สนับสนุนการลงทุนที่มีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันควรมี**การบริหารจัดการเงินสำรองระหว่างประเทศ**ให้เกิดผลตอบแทนที่ดีในระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ ซึ่งจะเพิ่มรายได้ให้กับประเทศอีกทางหนึ่ง ทั้งนี้ **ความร่วมมือทางการเงินในภูมิภาค**เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยรักษาเสถียรภาพของค่าเงินของประเทศสมาชิกได้

(2) **การติดตามและกำกับดูแลการเคลื่อนย้ายเงินทุน** โดยเฉพาะเงินทุนระยะสั้นซึ่งมีลักษณะของการเก็งกำไรในราคาสินทรัพย์ต่าง ๆ มากกว่าเป็นการลงทุนที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อประเทศ

(3) **เปิดโอกาสให้สถาบันการเงินไทยทำธุรกรรมการเงินใหม่ ๆ** เพื่อให้มีเครื่องมือทางการเงินที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการของตลาดได้มากขึ้น รวมทั้งสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการลดความเสี่ยงโดยรวมของผู้ประกอบการได้หากมีความรู้ความเข้าใจในการใช้อย่างถูกต้อง และเพื่อสถาบันการเงินไทยมีประสบการณ์ สามารถแข่งขันกับผู้ให้บริการจากประเทศที่มีพัฒนาการของตลาดการเงินสูงได้ ในภาวะที่การค้าบริการมีแนวโน้มเปิดเสรีมากขึ้น โดย**มีการกำกับดูแลให้มีการบริหารความเสี่ยง**อย่างเหมาะสม

(4) **การส่งเสริมการออมในประเทศ** เพื่อลดการพึ่งเงินลงทุนจากต่างประเทศ และสะสมเงินไว้รองรับความต้องการใช้เงินระดับบุคคลในยามที่มีอายุสูงขึ้น โดยมี**มาตรการขยายการออมเพื่อการเกษียณอายุ**ให้ครอบคลุมประชากรมากขึ้น **มีระบบการค้ำประกันเงินฝากแบบจำกัดจำนวน** เพื่อกระตุ้นให้มีการบริหารจัดการเงินออมอย่างมีประสิทธิภาพ กระจายไปยังเครื่องมือทางการเงินอื่นนอกเหนือจากเงินฝากมากขึ้น ในขณะเดียวกัน ผู้ฝากรายย่อยจะยังได้รับการคุ้มครอง และเมื่อการออมของภาคครัวเรือนกระจายไปสู่เครื่องมือทางการเงินที่หลากหลายมากขึ้น และมีผู้ให้บริการที่แตกต่างกัน จำเป็นต้อง**มีกลไกการกำกับดูแลสถาบันการเงินที่ให้บริการแก่ประชาชนที่ครบทั้งระบบ** เพื่อไม่ให้เกิดการหลบเลี่ยงหาประโยชน์จากช่องว่างของการกำกับดูแล

(5) **ด้านการระดมทุนและจัดสรรทุนให้กับภาคการผลิต** นอกเหนือจากการพัฒนาตลาดทุนในประเทศแล้ว **ตลาดตราสารหนี้เอเชีย**จะเป็นอีกช่องทางหนึ่งสำหรับการระดมเงินทุนของภาครัฐกิจและภาครัฐ ซึ่งการระดมทุนจากตลาดนั้น โครงการลงทุนจะต้องมีประสิทธิภาพ และมีการเปิดเผยข้อมูลให้สามารถตรวจสอบได้ และ**ใช้สถาบันการเงินเฉพาะกิจเป็นกลไกในการสนับสนุน SMEs ผู้ประกอบการขนาดเล็กและเศรษฐกิจฐานราก** ซึ่งไม่สามารถระดมทุนตรงจากตลาดและบริการของธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถตอบสนองได้ทั่วถึง นอกจากนี้ควรดำเนินการ**สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรการเงินระดับฐานราก** ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนและส่งเสริมการ

ออมของคนในชุมชน เพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ และองค์กรการเงินมีความยั่งยืน เป็นกลไกสนับสนุนการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนในระยะยาว

6.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนที่เป็น Intangibles (สินทรัพย์ที่ไม่สามารถจับต้องได้) :

ในกรอบการพัฒนาทุนหรือสินทรัพย์ที่เป็น intangibles นี้ได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยหลักที่จะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ซึ่งในทางปฏิบัติประเทศไทยก็ได้มีการจัดทำกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ครอบคลุมเรื่องดังกล่าวไว้ค่อนข้างมากแล้ว ดังนั้นในกรอบการพัฒนานี้จะขอให้ความสำคัญกับเรื่องที่ต้องเร่งรัดหรือดำเนินถึงเป็นอันดับแรก ดังนี้

(1) **เน้นหลักสูตรหรือเร่งผลิตบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นฐานรองรับการพัฒนาและวิจัย** โดยการเร่งรัดจัดทำกรอบการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับประถมจนถึงอุดมศึกษา รวมทั้งการพัฒนาครู-อาจารย์ที่มีคุณภาพ และกลไกสนับสนุนทางการศึกษา เพื่อนำไปสู่การสร้างฐานบุคลากรที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ

(2) **ส่งเสริมภาคเอกชนให้มีการลงทุนในการวิจัยและพัฒนา (R&D) เพิ่มขึ้น** เนื่องจากบทบาทของภาคเอกชนมีความสำคัญมากทั้งในฐานะที่เป็นผู้นำในด้านการทำ R&D และผู้ใช้นวัตกรรมให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ แต่พบว่าภาคเอกชนกลับยังไม่มีความเข้มแข็งในการลงทุนเพื่อทำ R&D ดังนั้นจึงควรจัดกลไกหรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนอย่างเพียงพอในทุกขั้นตอนของการพัฒนานวัตกรรม พร้อมทั้งการสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้การลงทุนดังกล่าว

(3) **วางแนวทางในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาให้เหมาะสมกับการพัฒนาประเทศ** เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในระบบการค้าโลกจึงไม่สามารถขัดกับกติกาสากลหรือหลีกเลี่ยงที่จะไม่ให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาได้ อย่างไรก็ตามการให้การคุ้มครองที่เข้มงวดเกินไปก็จะส่งผลให้ประเทศที่ยังไม่เข้มแข็งทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสามารถทำนวัตกรรมย้อนหลังหรือเรียนรู้ลอกเลียน/ต่อยอดเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งนับเป็นก้าวแรกหรือทางลัดในการเรียนรู้เทคโนโลยีได้ ในขณะที่เดียวกันหากไม่มีการให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เหมาะสมก็อาจเป็นสิ่งจูงใจให้มีการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น หรือมีการเข้ามาลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นได้ ดังนั้นประเทศไทยจึงจำเป็นต้องกำหนดแนวทางการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาให้เหมาะสมกับระดับการพัฒนาประเทศในแต่ละช่วงเวลา

(4) **ส่งเสริมการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์** โดยการจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการดัดแปลง ปรับปรุง และพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีที่มีอยู่ในสาขาการผลิตที่สำคัญ โดยเฉพาะการแปรรูปวัตถุดิบเกษตร อุตสาหกรรมอาหาร และอุปกรณ์เพื่อการรักษาสุขภาพแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาเครื่องมือเครื่องจักรของคนไทย เป็นต้น

6.4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงาน/ทรัพยากรมนุษย์

(1) การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาคนให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรม เตรียมความพร้อมให้สอดคล้องกับการพัฒนาและการแข่งขันของประเทศ

- (2) การอนุรักษ์ สืบทอดประเพณี วัฒนธรรมที่ดั้งเดิม และพัฒนาภูมิปัญญาให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
- (3) การเสริมสร้างสุขภาวะของประชาชนอย่างครบวงจรและมีคุณภาพมาตรฐาน
- (4) การเสริมสร้างความมั่นคงของชีวิตและสังคม ซึ่งจะลดความเสี่ยงที่กลายเป็นต้นทุนทางเศรษฐกิจและสังคม
- (5) การเตรียมความพร้อมแก่สังคมเพื่อให้ผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

บทบาทของภาคีการพัฒนาและผู้มีส่วนร่วม

การสร้างความสำเร็จและยั่งยืนในการใช้ทุนทางเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดความมั่งคั่งของประเทศนั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนการพัฒนาทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และระดับประเทศ โดยแต่ละภาคส่วนจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประเทศ พร้อมทั้งมุ่งรับผิดชอบกับบทบาทในการพัฒนาประเทศของตนปีนสำคัญ มิฉะนั้นแล้วการพัฒนาประเทศคงไม่ประสบความสำเร็จตามที่ได้วางเป้าหมายไว้

การวิเคราะห์สถานะของทุน ลักษณะของการใช้ทุนทางเศรษฐกิจ และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงบริบทของการพัฒนา

ประเภททุน	สถานะของทุน	ปัจจัยแวดล้อมและผลกระทบ	ประเด็น/ความเชื่อมโยงกับทุนอื่น ๆ	แผนบริหารราชการแผ่นดิน	ยุทธศาสตร์อื่น ๆ
1. Physical capital 1.1 fixed assets	<u>ปริมาณและคุณภาพของทุนระดับประเทศ</u> มีการเพิ่มทุนในเชิงปริมาณ และใช้ทุนมากขึ้นในเชิงปริมาณแต่คุณภาพหรือประสิทธิภาพของการใช้ทุนโดยเฉลี่ยค่อนข้างทรงตัวหรือลดลงในบางสาขาการผลิต (ข้อมูลตามตาราง)	<u>การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ</u> (+) ตลาดการค้าใหญ่ขึ้นและโอกาสทางการค้าภาคธุรกิจมากขึ้น การreallocation ของทุนและฐานการผลิตทำได้ง่ายขึ้น ทำให้เกิดการลงทุนใน fixed assets มากขึ้น <u>เงื่อนไข</u> : ธุรกิจมีความสามารถในการแข่งขัน/การผลิตมีประสิทธิภาพ,สินค้ำมีคุณภาพ มีลักษณะเฉพาะ/นโยบายรัฐบาล รวมถึง rule and regulation (-)การย้ายฐานการผลิตทำได้ง่ายขึ้น ทำให้มีความเสี่ยงจากการย้ายฐานการผลิตที่ที่ให้แรงจูงใจในการลงทุนดีกว่า (+)การแข่งขันทางด้านการค้ามีความรุนแรงมากขึ้นทำให้เศรษฐกิจไทยต้องปรับตัวให้มีการใช้ทุนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพและจริยธรรม (labor productivity and good governance) นวัตกรรมและเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน และ rule and regulation ที่เอื้ออำนวยต่อการใช้ทุนเป็นเงื่อนไขที่จะช่วยทำให้มีการใช้ทุนอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างมูลค่าเพิ่ม และเป็นการลงทุนที่เป็น productive inv. เพื่อสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ▪ ทุนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมจะลดผลิตภาพแรงงานและทุนอื่น ในอนาคต และกลายเป็นต้นทุนในอนาคต ▪ effective wage จะสูงขึ้น และแข่งขันการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศได้ยากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การปรับโครงสร้างสาขาเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริการ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและเพิ่มประสิทธิภาพ ▪ การพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ▪ การพัฒนาโลจิสติกส์และโครงสร้างพื้นฐาน 	
		(-) ผลกระทบต่อภาคการผลิตที่ไม่สามารถปรับตัวได้	<ul style="list-style-type: none"> ▪ นโยบายของรัฐ (รวมนโยบายการเงิน และการจัดสรรเงินทุน) อาจบิดเบือนการใช้ทุนได้ ▪ กลไกภาครัฐเพื่อลดผลกระทบ เช่น การตั้งกองทุน 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การบริหารการเงินการคลังที่สามารถจัดสรรเงินทุนให้แก่ระบบเศรษฐกิจอย่างทั่วถึง 	
	<u>ระดับชุมชน</u> การสะสมทุนในระดับชุมชนยังมีน้อย เช่น การรวมกลุ่มกันซื้อเครื่องมือทางการเกษตร/หัตถกรรม การใช้ทุนในระดับชุมชนไม่มีประสิทธิภาพ	(+) ตลาดการค้าใหญ่ขึ้นและโอกาสทางการค้าภาคธุรกิจมากขึ้น ทำให้เศรษฐกิจชุมชนมีโอกาสนในการขยายตลาดมากขึ้น <u>เงื่อนไข</u> : วิสาหกิจชุมชนผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่ม นโยบายรัฐบาลสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันวิสาหกิจชุมชน (ทั้งด้านการผลิตและการตลาด)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนและชุมชน (เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้) และทุนทางสังคม การบริหารจัดการทุนชุมชน เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการสะสมทุนในระดับชุมชน ▪ ใช้ทุนทางสังคม(ความรู้และวัฒนธรรมร่วม)ในการสร้างวิสาหกิจชุมชนให้มีความเป็นสถาบัน 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การส่งเสริมประชาธิปไตย และกระบวนการประชาสังคมในด้านเศรษฐกิจ 	

ประเภททุน	สถานะของทุน	ปัจจัยแวดล้อมและผลกระทบ	ประเด็น/ความเชื่อมโยงกับทุนอื่น ๆ	แผนบริหารราชการแผ่นดิน	ยุทธศาสตร์อื่น ๆ
		(-) โอกาสของบริษัทขนาดใหญ่มีมากกว่าวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากมีความสามารถในการแข่งขันที่มากกว่า	<ul style="list-style-type: none"> การร่วมมือกันระหว่างระหว่างบริษัทขนาดใหญ่และ SMEs ในวงจรการผลิต (ขาด intangible assets ประเภท การบริหารจัดการ และการพัฒนา know how ของ SMEs) 		
	ระดับครัวเรือน การสะสมทุนในระดับครัวเรือนยังกระจุกตัวที่ครัวเรือนที่มีรายได้สูง ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเนื่องจากครัวเรือนยากจนขาดเงินออมและแหล่งเงินทุน	(-) โอกาสของบริษัทขนาดใหญ่มีมากกว่าวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากมีความสามารถในการแข่งขันที่มากกว่า อาจทำให้ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้มีมากขึ้น	<ul style="list-style-type: none"> การกระจายโอกาสในการเข้าถึงทุนโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาศักยภาพของครัวเรือน โดยเฉพาะครัวเรือนยากจน เพื่อสนับสนุนให้เกิดการ enhance การใช้ทุน 	<p>การจัดความยากจน</p> <ul style="list-style-type: none"> การสร้างระบบการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน การปรับโครงสร้างหนี้ภาคครัวเรือน 	
	Source of Finance for capital accumulation ระดับประเทศ <ul style="list-style-type: none"> การสะสมทุนในสินทรัพย์ถาวรพึ่งพาเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (บรรษัทข้ามชาติ) การสะสมทุนภาคเอกชนเน้นที่อยู่อาศัย ภาคการผลิต และขนส่งสื่อสาร 	<p>การเคลื่อนย้ายเงินทุน สัดส่วนการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศเพื่อลงทุนทางตรงลดลงและโครงสร้างการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมุ่งสู่การผลิตสาขาบริการมากขึ้น และในอุตสาหกรรมการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีสูงมากขึ้น</p> <p>บริบททางสังคมและพฤติกรรมผู้บริโภค (-) การรับวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้นและพฤติกรรมบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปโดยบริโภคตามการโฆษณามากขึ้นเศรษฐกิจชุมชนบางอย่างอาจสูญหาย เช่นขนมไทย</p>	<ul style="list-style-type: none"> การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศต้องทำให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งจะช่วยพัฒนาศักยภาพคนต่อไป ภาคบริการต้องมีการพัฒนามากขึ้น และภาคอุตสาหกรรมต้องปรับตัวให้สามารถรองรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้มากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมและภาคบริการ การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพัฒนาคนให้มีความพร้อมในการรองรับการดูดซับองค์ความรู้และการถ่ายทอดเทคโนโลยี 	
	<ul style="list-style-type: none"> การระดมทุนในประเทศส่วนใหญ่เป็นสินเชื่อธนาคารพาณิชย์ในประเทศ 	การเปิดเสรีทางการเงินและการรวมกลุ่มทางการเงิน (+) การเปิดเสรีทางการเงินและการรวมกลุ่มทางการเงิน ทำให้เป็นแหล่งระดมเงินทุนได้มากขึ้น	<ul style="list-style-type: none"> ตลาดเงินตลาดทุนในประเทศต้องมีการพัฒนาและมีประสิทธิภาพ การกระจายการเข้าถึงเงินทุนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ 	<ul style="list-style-type: none"> การพัฒนาตลาดเงิน ตลาดทุนและการเพิ่มประสิทธิภาพการกำกับดูแลเพื่อดูแลให้การระดมทุนไปสู่ภาคการผลิตที่มีประสิทธิภาพ 	

ประเภททุน	สถานะของทุน	ปัจจัยแวดล้อมและผลกระทบ	ประเด็น/ความเชื่อมโยงกับทุนอื่น ๆ	แผนบริหารราชการแผ่นดิน	ยุทธศาสตร์อื่น ๆ
	<p>ระดับชุมชน</p> <p>การปล่อยกู้ให้กับ การรวมกลุ่มของ กองทุนหมู่บ้าน/ กองทุนในชุมชน ยังมีน้อย</p> <p>ระดับครัวเรือน</p> <p>การระดมทุนส่วนใหญ่จาก ธกส กองทุนสัจจะ หรือนายทุนนอกระบบ</p>			<ul style="list-style-type: none"> การพัฒนาาระบบการเงินจุลภาค 	
	<p>เทคโนโลยี</p> <p>ระดับประเทศ</p> <p>เทคโนโลยีที่ติดมากับเครื่องจักรนั้นเป็นการนำเข้ามาจากต่างประเทศ, รายจ่ายการนำเข้าเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง</p> <p>ระดับชุมชน/ครัวเรือน</p> <p>ระดับการใช้เทคโนโลยีของ SMEs อยู่ในระดับใช้แรงงานเข้มข้นมากกว่าที่จะมีการใช้เทคโนโลยีหรือการพัฒนา R&D</p>	<p>เทคโนโลยีโลกที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว</p> <p>(-) ประกอบกับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีของไทยอยู่ในระดับต่ำ ทำให้การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทำได้จำกัด</p> <p>(+) การสะสมทุนในการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีด้านสาธารณสุขที่มากขึ้นจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต เงื่อนไข การพัฒนาเทคโนโลยีด้านสาธารณสุขและนโยบายสนับสนุน</p> <p>(+) การสะสมทุนในการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อประหยัดพลังงาน/ลดมลพิษ จะช่วยเพิ่มทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>เงื่อนไข การพัฒนาเทคโนโลยีด้านพลังงาน/ลดมลพิษและนโยบายสนับสนุน</p> <p>ความรู้ด้านเทคโนโลยีไม่กระจายไปสู่คนในชนบททำให้โอกาสของการสะสมทุนของคนในชนบทต่ำกว่าการสะสมทุนของคนในเมือง</p>	<p>การพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยี การพัฒนาเทคโนโลยี R&D โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี เป็นเงื่อนไขในการสร้างมูลค่าเพิ่มของทุน</p> <p>การกระจายโอกาสการเข้าถึงเทคโนโลยี</p>	<p>การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี</p>	
	<p>การใช้ทุนในการผลิต</p> <p>การลงทุนส่วนใหญ่เน้นการผลิตภาคอุตสาหกรรม</p>	<p>บริบทด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>(+) ข้อตกลงพันธะสัญญาด้านสิ่งแวดล้อมทำให้ต้องมีการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีสะอาดมากขึ้น</p>	<p>การพัฒนาเทคโนโลยี, R&D และจิตสำนึกคนให้รักษาสิ่งแวดล้อม</p>	<p>การปรับโครงสร้างสาขาเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริการ เพื่อสร้างสมดุลย์</p>	

ประเภททุน	สถานะของทุน	ปัจจัยแวดล้อมและผลกระทบ	ประเด็น/ความเชื่อมโยงกับทุนอื่น ๆ	แผนบริหารราชการแผ่นดิน	ยุทธศาสตร์อื่น ๆ
	<p>เช่นอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ปิโตรเลียมและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง และอุตสาหกรรมยานยนต์ซึ่งก่อให้เกิดมลภาวะสูง</p>				
	<p>โครงสร้างพื้นฐานระดับประเทศ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ สามารถตอบสนองความต้องการของภาคเศรษฐกิจได้ในเชิงปริมาณ ▪ การพัฒนาและการใช้งานโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจยังกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่เศรษฐกิจ/ฐานการผลิตสำคัญ ▪ การขนส่ง Multi Modal ยังไม่มีประสิทธิภาพ ▪ ต้องพัฒนารูปแบบการใช้พลังงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น <p>ระดับชุมชนและครัวเรือน</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ มีปัญหาในการกระจายของโครงสร้างพื้นฐานด้าน 	<p>การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ</p> <p>(+) เกิดความร่วมมือในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงระหว่างประเทศ เช่น โครงข่ายถนน / รถไฟ พลังงาน และสื่อสาร เป็นต้น ส่งผลให้ปริมาณการใช้งานโครงสร้างพื้นฐานที่ได้ลงทุนไปแล้วเพิ่มมากขึ้น (Utilization) และสามารถนำทรัพยากรมาใช้ร่วมกัน เช่น ด้านพลังงาน</p> <p>(-) จำเป็นต้องลงทุนขยายขีดความสามารถ (Capacity) ของโครงสร้างพื้นฐานบางประเภท เช่น ท่าเรือ ท่าอากาศยาน และโครงข่ายรถไฟ เป็นต้น เพื่อรองรับปริมาณการใช้งานที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาระด้านงบประมาณ</p> <p>(-) ต้องลงทุนปรับปรุงคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการขนส่ง และขยายโครงข่ายสื่อสารเพื่อให้ชุมชนสามารถนำผลผลิตออกสู่ตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น</p> <p>เทคโนโลยี</p> <p>(+) มีทางเลือกมากขึ้นในการนำเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีความทันสมัย เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ เช่น เทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ขนส่งและพลังงาน เป็นต้น</p> <p>(+) สามารถพัฒนาโครงข่ายสื่อสาร เพื่อสร้างการเข้าถึง</p>	<p>เงื่อนไข</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับปริมาณการค้าระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้น จำเป็นต้องพิจารณาให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม คำนึงถึงแนวโน้มเทคโนโลยี และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้นกับประเทศ จากการเชื่อมโยงโครงข่ายโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้าน และการสนับสนุนให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น (Public Private Partnership: PPP) <ul style="list-style-type: none"> ▪ ต้องพิจารณาทางเลือกของเทคโนโลยีที่เหมาะสม และเปรียบเทียบผลตอบแทนหรือความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ▪ ต้องมีความจริงจังในการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่นำเข้ามา เพื่อให้สามารถพัฒนาต่อยอดได้ในอนาคต <p>ความเชื่อมโยงทุนสังคม</p> <p>การเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) ของทุนมนุษย์</p>	<p>ยุทธศาสตร์ที่ 3 :</p> <p>การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและแข่งขันได้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ - การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน <p>ยุทธศาสตร์ที่ 5 :</p> <p>การต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การส่งเสริมความสัมพันธ์กับนานาประเทศ 	<p>ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม</p>

ประเภททุน	สถานะของทุน	ปัจจัยแวดล้อมและผลกระทบ	ประเด็น/ความเชื่อมโยงกับทุนอื่น ๆ	แผนบริหารราชการแผ่นดิน	ยุทธศาสตร์อื่น ๆ
	<p>สื่อสารก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ (Digital Divide) ซึ่งส่งผลต่อการเข้าถึงข่าวสารความรู้ และเป็นอุปสรรคในการเชื่อมโยง Local to Global</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ มีปัญหาการคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างชุมชนแหล่งผลิตและตลาด ▪ มีปัญหาขาดแคลนน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคและบริโภค 	<p>(Access) ฐานความรู้ และข้อมูลให้แก่ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลได้สะดวกขึ้น โดยใช้ต้นทุนที่ต่ำลง</p> <p>(-) อาจก่อให้เกิดปัญหาขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเนื่องจากต้องนำเข้าเทคโนโลยี</p> <p>(-) กรณีที่มีการนำเทคโนโลยีหลายประเภทมาใช้ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน อาจก่อให้เกิดการลงทุนเกินความจำเป็นหรือมีความซ้ำซ้อน</p> <p>การเปลี่ยนแปลงของประชากรและสังคม</p> <p>(-) แนวโน้มสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) จำเป็นต้องลงทุนปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานบางประเภท เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการ (Accessibility) ให้แก่ผู้สูงอายุ</p> <p>สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>(-) การเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติมีแนวโน้มรุนแรงและมีความถี่มากขึ้น จำเป็นต้องลงทุนสร้างระบบเตือนภัยและระบบป้องกันที่มีประสิทธิภาพ เช่น ระบบป้องกันน้ำท่วม การแก้ไขปัญหาภัยแล้ง</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสื่อสารจะช่วยเพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งความรู้ และความสะดวกในการติดต่อสื่อสารระหว่างชุมชนและครอบครัว ▪ การประยุกต์ใช้ ICT ในการพัฒนาบริการสาธารณสุขให้ทั่วถึง รวดเร็วมากขึ้น ▪ อาจมีการใช้ ICT ในการเข้าถึงข้อมูลที่ไม่เหมาะสม ▪ การพัฒนาระบบการขนส่งในเมืองที่มีประสิทธิภาพจะช่วยประหยัดเวลาในการเดินทาง ทำให้ประชาชนมีเวลาให้กับครอบครัวมากขึ้น คุณภาพชีวิตดีขึ้น <p>เงื่อนไข</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ต้องพัฒนาโครงข่ายสื่อสารและโครงข่ายขนส่งระดับชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกในการเชื่อมโยงแหล่งวัตถุดิบ แหล่งผลิต และตลาดเข้าด้วยกัน ▪ ชุมชนต้องมีความรู้ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้ ICT ในการเพิ่มพูนความรู้และการทำธุรกิจ <p>ความเชื่อมโยงทุนทรัพยากร</p> <p>การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ การพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสีย/ขยะจะส่งผลให้สภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น ▪ การพัฒนาระบบ Mass Transit จะช่วยประหยัดการใช้พลังงานและลดมลพิษที่เกิดขึ้นในเขตเมือง ▪ การพัฒนาพลังงานหมุนเวียนจะช่วยลดมลพิษที่เกิดขึ้นจากการใช้ Fossil Fuel <p>เงื่อนไข</p> <p>ต้องให้ความสำคัญในการพิจารณาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านต่างๆ และดำเนินมาตรการลดผลกระทบอย่างจริงจัง</p>		

ประเภททุน	สถานะของทุน	ปัจจัยแวดล้อมและผลกระทบ	ประเด็น/ความเชื่อมโยงกับทุนอื่น ๆ	แผนบริหารราชการแผ่นดิน	ยุทธศาสตร์อื่น ๆ
2. Financial assets	<ul style="list-style-type: none"> ในระดับประเทศไทยมีสินทรัพย์ต่างประเทศน้อยกว่าหนี้สินสินทรัพย์ส่วนใหญ่เป็นเงินสด เงินฝาก และทุนสำรองระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่มีความมั่นคง แต่ให้ผลตอบแทนต่ำ ขณะที่หนี้สินที่สำคัญได้แก่ FDI เงินกู้ยืมจากต่างประเทศ และเงินลงทุนในหลักทรัพย์ ซึ่งมีต้นทุนสูงกว่าด้านสินทรัพย์ 	<ul style="list-style-type: none"> การเคลื่อนย้ายเงินทุนได้อย่างเสรี และ International pool of savings ขยายตัว จะทำให้มีเงินทุนไหลเข้ามากขึ้น แต่การตรวจสอบและติดตามจะยากขึ้น การลงทุนในรูปแบบ Portfolio และ Hedge funds จะขยายตัวมากขึ้น ซึ่งมีทั้งที่กระจายการลงทุนเพื่อลดความเสี่ยงโดยรวม และที่เป็นกองทุนเก็งกำไรในราคาสินทรัพย์ 	<ul style="list-style-type: none"> เป็นแหล่งเงินสำหรับการสะสมทุนของภาครัฐและเอกชน (Fixed assets) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และโครงสร้างพื้นฐานทำให้ธุรกรรมการเงินคล่องตัว (Fixed & intangible assets) 	<ul style="list-style-type: none"> ส่งเสริมให้ สง. และตลาดเงินทุนมีธรรมาภิบาลตามมาตรฐานสากล (3.4.8) 	<ul style="list-style-type: none"> การรักษาเสถียรภาพภายนอกด้านดุลบัญชีเดินสะพัด และเงินสำรองระหว่างประเทศ การบริหารจัดการเงินสำรองระหว่างประเทศ การติดตามและกำกับดูแลการเคลื่อนย้ายเงินทุน ความร่วมมือทางการเงินในภูมิภาค (CMI)
		<ul style="list-style-type: none"> มีเครื่องมือทางการเงินใหม่ตอบสนองความต้องการของตลาดได้ดีขึ้น ส่วนใหญ่จะเริ่มใช้ในตลาดการเงินที่มีพัฒนาการสูง เทคโนโลยีก้าวหน้า 	<ul style="list-style-type: none"> เป็นเครื่องมือในการลดความเสี่ยงของผู้ประกอบการ พฤติกรรมและความรู้ความเข้าใจของคนในการใช้ประโยชน์เครื่องมือทางการเงิน (Social capital) 	<ul style="list-style-type: none"> ส่งเสริมให้ สง. และตลาดเงินทุนมีธรรมาภิบาลตามมาตรฐานสากล (3.4.8) 	<ul style="list-style-type: none"> เปิดโอกาสให้ สง. ไทยทำธุรกรรมการเงินใหม่ ๆ เพื่อให้ทันกับชาติอื่นสามารถแข่งขันได้โดยมีการกำกับดูแลให้มีการบริหารความเสี่ยง
	<ul style="list-style-type: none"> การออมโดยรวมของประเทศลดลงจากระดับสูงสุดที่ 35% ต่อ GDP มาอยู่ประมาณ 30% ซึ่งเป็นระดับที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้เงินในอนาคต 	<ul style="list-style-type: none"> การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และอายุเฉลี่ยของคนที่สูงขึ้น ทำให้ต้องเพิ่มอัตราการออมให้เพียงพอรองรับความต้องการใช้เงินยามชรา โดยไม่เป็นภาระของรัฐ 	<ul style="list-style-type: none"> ทุนทางสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> ส่งเสริมการออมของประเทศ สร้างวินัยในการใช้จ่ายของภาคครัวเรือนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม (3.4.5) 	<ul style="list-style-type: none"> ขยายการออมเพื่อการเกษียณอายุ

ประเภททุน	สถานะของทุน	ปัจจัยแวดล้อมและผลกระทบ	ประเด็น/ความเชื่อมโยงกับทุนอื่น ๆ	แผนบริหารราชการแผ่นดิน	ยุทธศาสตร์อื่น ๆ
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ รูปแบบการออมของครัวเรือนเปลี่ยนไป เงินฝากประจำลดลง มีการออมในรูปของเครื่องมือทางการเงินอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า เช่น ประกันชีวิต เงินออมผูกพันระยะยาว และกองทุนรวม 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ความต้องการลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินและอสังหาริมทรัพย์บางประเภทจะมีมากขึ้นจากการบริหารจัดการเงินออม ▪ จะมีการนำเงินออมบางส่วนไปลงทุนในต่างประเทศ เพื่อหาผลตอบแทนที่ดีกว่า 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ทุนทางสังคม ความรู้ของประชาชนในเรื่องผลตอบแทนและความเสี่ยง และ Good governance ของผู้ประกอบการในการบริหารจัดการเงินของลูกค้า 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ ระบบการค้าประกันเงินฝากแบบจำกัดจำนวน ▪ กลไกกำกับดูแลสถาบันการเงินที่ครบทั้งระบบ
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การระดมทุนในตลาดการเงินไทยขาดความสมดุล ฟังพาระบบ ธพ. สูงกว่าระดมทุนจากตลาดทุนมาก และการใช้ตราสารหนี้ระดมทุนของภาคเอกชนยังมีสัดส่วนน้อย 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การขยายตัวของกองทุนทั้งในประเทศและจากต่างประเทศจะทำให้ความต้องการตราสารและสภาพคล่องของตลาดทุนเพิ่มขึ้น 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ พัฒนาลาดทุนให้เป็นแหล่งระดมทุนระยะยาวขององค์กรธุรกิจทุกขนาด (3.4.4) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ พัฒนาลาดตราสารหนี้เอเชีย
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การจัดสรรเงินทุนให้ภาคเศรษฐกิจมีความเหลื่อมล้ำกันมาก ภาคก่อสร้างและอสังหาฯ ได้รับเงินทุนในสัดส่วนสูงภาคอุตสาหกรรมซึ่งมีสัดส่วนต่อ GDP สูงสุดยังคงใช้สินเชื่อเป็นหลัก ภาคเกษตรกรรมได้รับจัดสรรเงินทุนในสัดส่วนน้อยมาก 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การมีธนาคารเพื่อรายย่อย (แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน) และการประเมินความเสี่ยงตาม Basel II จะทำให้ธนาคารปรับ Port สินทรัพย์ ให้ความสำคัญกับ SMEs มากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ โครงการลงทุนต้องมีประสิทธิภาพ (Knowledge ในการใช้ทุน และการบริหารจัดการ) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ สร้างความเข้มแข็งและโปร่งใสให้กับตลาดการเงิน สนับสนุนให้ภาคธุรกิจ/ประชาชนมีโอกาสและช่องทางที่จะเข้าถึงแหล่งทุนต่าง ๆ ได้ (3.4.3) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การใช้สถาบันการเงินเฉพาะกิจเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากและ SMEs

ประเภททุน	สถานะของทุน	ปัจจัยแวดล้อมและผลกระทบ	ประเด็น/ความเชื่อมโยงกับทุนอื่น ๆ	แผนบริหารราชการแผ่นดิน	ยุทธศาสตร์อื่น ๆ
	<ul style="list-style-type: none"> มีองค์กรการเงินระดับฐานรากเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับคนในชุมชน แทนสินเชื่อจากสง. มีทั้งองค์กรที่ตั้งจากเงินออมของประชาชน และเงินทุนจากรัฐ 		<ul style="list-style-type: none"> Social capital การรวมกลุ่มของประชาชน เพื่อช่วยเหลือกันในเรื่องเงินทุน การผลิต การตลาด 	<ul style="list-style-type: none"> ยกระดับกองทุนหมู่บ้านที่มีความพร้อมให้เป็นธนาคารหมู่บ้าน (1.2.1) 	<ul style="list-style-type: none"> การสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรการเงินระดับฐานราก
	<ul style="list-style-type: none"> ธนาคารพาณิชย์ขาดประสิทธิภาพ ช่วงห่างของอัตราดอกเบี้ยสูงกว่า Effective interest spread มาก การจัดสรรเงินทุนจากเงินฝากไปสู่สินเชื่อไม่มีประสิทธิภาพ และคุณภาพของสินทรัพย์ต่ำ 	<ul style="list-style-type: none"> การเปิดเสรีการค้าบริการ และแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน จะทำให้มีการแข่งขันในธุรกิจสถาบันการเงินมากขึ้น 			
	<ul style="list-style-type: none"> ตลาดหุ้นไทยยังขาดเสถียรภาพ มีการซื้อขายแบบเก็งกำไรในสัดส่วนสูง นักลงทุนต่างชาติมีอิทธิพลต่อความเคลื่อนไหวของราคา 	<ul style="list-style-type: none"> มีการเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศในรูปของ Portfolio investment มากขึ้น การขยายตัวของกองทุนในประเทศจะทำให้มีนักลงทุนสถาบันและการลงทุนระยะยาว ช่วยให้เกิดตลาดมีเสถียรภาพมากขึ้น 			
3.Intangible assets	<p>1. ระดับประเทศ</p> <p>1) ความสามารถของประเทศในด้าน S&T ต่ำ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> จำนวนสิทธิบัตรที่จดมีน้อย 	<p>1.บริบทด้านการรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงในตลาดเงินของโลก</p> <ul style="list-style-type: none"> เปิดโอกาสทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกับจีนและอินเดีย 	<p>ต้องปรับตัวทั้งในการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมและจุลภาค เพื่อให้แข่งขันได้ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> การสร้าง value creation R&D and innovation การรับและการใช้ประโยชน์และคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา 	<p>1. ยุทธศาสตร์ที่ 3: พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยการใช้ฐานความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม โดยมี</p>	<ul style="list-style-type: none"> เน้นหลักสูตร/ผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมด้าน S&T เพิ่มขึ้น

ประเภททุน	สถานะของทุน	ปัจจัยแวดล้อมและผลกระทบ	ประเด็น/ความเชื่อมโยงกับทุนอื่น ๆ	แผนบริหารราชการแผ่นดิน	ยุทธศาสตร์อื่น ๆ
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การจดสิทธิบัตรโดยคนไทยต่ำกว่าต่างชาติ ▪ ขาดดุลการชำระเงินทางเทคโนโลยี ▪ ค่าใช้จ่าย R&D ส่วนใหญ่มาจากภาครัฐ ▪ สัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ยังมีน้อย <p>2) การเพิ่มคุณค่าของสินค้าโดยใช้เอกลักษณ์ไทย หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นยังมีน้อย</p> <p>3) ยังขาด brand น้า</p> <p>2. เปรียบเทียบกับประเทศอื่น</p> <p>ความสามารถทางการแข่งขันทางด้าน S&T ต่ำมากเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ สัดส่วน R&D ต่อ GDP ต่ำ ▪ บุคลากร R&D ต่อประชากรต่ำ ▪ บทความด้านวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการเผยแพร่ต่ำ ▪ การจดสิทธิบัตรต่ำ ทั้งที่ให้แก่ผู้ที่ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ร่วมมือกับอินเดียที่มีบุคลากรด้าน S&T (software) จำนวนมาก ▪ ระบบการค้าโลกยุ่งยากมากขึ้น ▪ มีแรงกดดันให้คุ้มครองและป้องปรามทรัพย์สินทางปัญญา ▪ การคุ้มครองที่เข้มงวดอาจช่วยเพิ่ม FDI และการกระจาย S&T <p>2. บริบทด้านเทคโนโลยี</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้สะดวกขึ้น ▪ ขีดความสามารถในการแข่งขันเป็นปัญหาทั้งระดับบนและล่าง (nutcracker) ▪ มีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี <p>3. บริบทด้านสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่าน ICT ▪ มีช่วงบันผลทางประชากรจนถึงปี 2551 ▪ ระบบการศึกษายังไม่สามารถสร้างคนได้ตรงกับความต้องการ ▪ การผลิตและพัฒนากำลังคนให้ปฏิบัติงานได้จริงยังเป็นปัญหา <p>4. บริบทด้านสิ่งแวดล้อม</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ เกิดปรากฏการณ์ global warming ▪ biodiversity ลดลง <p>5. บริบทด้านแนวโน้มพฤติกรรมผู้บริโภค</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ เป็นโอกาสของธุรกิจในการปรับตัวให้รองรับกระแส 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ พัฒนาเทคโนโลยี เชื่อมโยงกับการศึกษา/ การฝึกอบรม ▪ สร้างความสามารถ/โอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยี ▪ พัฒนาความรู้/ทักษะในการใช้เทคโนโลยี ▪ เร่งพัฒนาและใช้ประโยชน์จากการบันผลทางประชากร ▪ เน้นหลักสูตร S&T ให้มากขึ้นทั้งประเภทพื้นฐานและประยุกต์ ▪ ยกระดับทักษะแรงงาน 	<p>ตัวชี้วัด และกลยุทธ์หลัก ดังนี้</p> <p>1) ตัวชี้วัด</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ งานวิจัยที่ได้มาตรฐาน ▪ นักวิจัยและนวัตกรรม ▪ จำนวนลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร <p>2) กลยุทธ์หลัก</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ผลักดัน R&D และขับเคลื่อนนวัตกรรม ▪ จัดตั้งและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทาง S&T บุคลากรด้าน S&T รวมทั้งการวิจัยพื้นฐาน และการให้บริการทางวิทยาศาสตร์ไปสู่ภูมิภาค ▪ ส่งเสริมการต่อยอดภูมิปัญญาและความเป็นไทย ▪ ผลักดันให้มีการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาของคนไทย และการนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ ▪ สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สร้างสรรค์ ▪ พัฒนาระบบบริหารด้าน S&T ให้มีเอกภาพทั้งระดับปฏิบัติและนโยบาย 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ส่งเสริมภาคเอกชนให้ลงทุนใน R&D เพิ่มขึ้น ▪ วางแนวทางในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาให้เหมาะสมกับระดับการพัฒนาประเทศ ▪ ส่งเสริมการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเชิงพาณิชย์

ประเภททุน	สถานะของทุน	ปัจจัยแวดล้อมและผลกระทบ	ประเด็น/ความเชื่อมโยงกับทุนอื่น ๆ	แผนบริหารราชการแผ่นดิน	ยุทธศาสตร์อื่น ๆ
	<p>อาศัยในประเทศ และที่</p> <p>คุ้มครองในต่างประเทศ</p> <p>■ จำนวนสิทธิบัตรที่บังคับใช้ต่อประชากรต่ำ</p>	<p>ความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง</p>		<p>2. ประเด็นย่อยในยุทธศาสตร์อื่น:</p> <p>1) สร้างสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ การศึกษาวิจัยและนวัตกรรมใหม่ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบบูรณาการ (ยุทธศาสตร์ 2: ก.การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้)</p> <p>2) สร้างมูลค่าสินค้าเกษตร โดยส่งเสริม R&D นวัตกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพควบคู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น (ยุทธศาสตร์ 3: ก.การปรับโครงสร้างภาคเกษตร)</p> <p>3) พัฒนาระบบสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรมทั้งระดับพื้นฐานวิชาชีพเฉพาะ และด้าน S&T (ยุทธศาสตร์ 3: ข.การปรับโครงสร้างภาคอุตสาหกรรม)</p> <p>4) พัฒนางานองค์ความรู้และฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดทำทะเบียนเพื่อคุ้มครองพันธุกรรมพืชของชุมชนท้องถิ่น (ยุทธศาสตร์ 4: ข.การคุ้มครองและใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ)</p>	